Knut Hamsun

Viktorie

Milostný příběh

Překlad: Vojtěch Hrubý, 2006
Ilustrace: Jan Hrubý, 2006

Předmluva

Dostává se vám do rukou první kniha, kterou jsem přeložil do češtiny. Viktorie sice byla již dříve přeložena, ale jsem přesvědčen, že každý překladatel vkládá do své práce kus sebe sama. I když se pokusí co nejvíce držet původního textu, nikdy jej nemůže převést do dokonalé kopie v češtině.

Viktorie byl kdysi také první norský román, který jsem přečetl. Kniha mě okouzlila. Autor na malé ploše rozehrává komplikovaný vztah dvou velmi vzdálených lidí. Viktorie pochází z rodiny místního pána. Johannes je synem mlynáře. Již v dětství jsou si velmi blízcí, ale vzájemně si nevědomky ubližují. Jak jejich vztah roste, vznikají nové překážky. Viktorie se ocitá pod silným tlakem rodiny, aby si našla bohatšího snoubence. Pozoruhodné je skromné, ale výstižné vykreslení postavy Viktoriiny matky a jejího vztahu k dceři. Nic dalšího vám nechci prozrazovat. Ponořte se do textu a nechte se unášet na novoromantických vlnách.

Vojtěch Hrubý

Kapitola I

Mlynářův syn šel a přemýšlel. Byl to čtrnáctiletý silný kluk hnědý od sluníčka a větru a plný rozličných nápadů.

Až bude dospělý, chtěl by vyrábět zápalky. Je to tak strašně nebezpečné, měl by prsty od síry a nikdo by se s ním neodvažoval pozdravit. Budil by respekt u kamarádů kvůli svému ošklivému řemeslu.

Staral se v lese o své ptáčky. Znal je přece všechny, věděl, kde mají svá hnízda, rozuměl jejich zpěvu a odpovídal jim všelijakým voláním. Už vícekrát jim dal kuličky těsta z mouky z otcova mlýna.

Všechny stromy podél cesty byly jeho dobří známí. Na jaře jim upouštěl mízu a v zimě jim byl tatínkem, pomáhal jim od sněhu a rovnal jim větvičky. A ani nahoře v granitové jeskyni mu nebyl žádný kámen cizí. Vytesával do nich písmena a značky, zvedal je a hrál si s nimi na faráře a obec. Podivuhodné věci se děly v této staré granitové jeskyni.

Zabočil z cesty a přišel dolů k rybníku. Mlýn pracoval. Obklopil ho mohutný těžký hukot. Rád tu chodíval a mluvil nahlas sám se sebou. Každá kapička vody měla svůj život, který stál za řeč. Za stavidlem padala voda přímo dolů jako bílé plátno, které visí na sušáku. V dolním rybníčku za záhybem byly ryby. Často tam stával se svým prutem.

Až bude dospělý, bude potápěčem. To by chtěl. Potápěl by se do moře z paluby lodi a přicházel by dolů do cizích království a zemí, kde rostou velké podivuhodné lesy. Na dně stojí korálový zámek. Princezna na něj mává: „Pojď dál!“

Vtom slyší za sebou své jméno. Otec stojí za ním a volá na něj: „Johanne, přišla ti zpráva ze Zámku. Máš převézt mladé na lodi na ostrov.“

Rychle spěchal k Zámku. Mlynářova syna čekala nová veliká služba.

Panské sídlo vypadalo v zelené krajině jako malý zámek, ano, jako neuvěřitelný palác v samotě. Byla to bíle natřená dřevěná budova s mnoha okny na stěnách i na střeše a vždy, když tu byli hosté, vlála na kulaté věži vlajka. Lidé ji nazývali Zámek. Na jedné straně panského sídla byla zátoka, na straně druhé velký les. V dáli byly viděl statky.

Johannes přišel k přístavišti a pomohl mladým do člunu. Už je znal z dřívějška, byly to děti zámeckého pána a jejich přátelé z města. Všichni měli vysoké boty, takže mohli brodit. Jen Viktorie měla malé střevíčky a navíc jí nebylo více než deset let, takže ji musel někdo vynést z lodi na ostrov.

„Mohu tě přenést?“ zeptal se Johannes.

„To musím já!“ řekl Otto, mladík z města v konfirmantském věku, a vzal ji do náruče.

Johannes stál a díval se, jak je Viktorie nesena na souš a jak děkuje. Pak se Otto obrátil: „A teď dobře hlídej člun,—jak se vlastně jmenuje?“

„Johannes,“ odpověděla Viktorie. „Ano, bude hlídat člun.“

Zůstal na místě. Ostatní šli dále na ostrov s košíky na vajíčka v rukou. Chvilku stál a dumal. Rád by šel s ostatními. Člun by se mohl vytáhnout na souš. Příliš těžký? Nebyl moc těžký. Opřel svou sílu do člunu a kousek ho povytáhl.

Slyšel vzdalující se smích a rozhovor mladé společnosti. Dobře, sbohem, zatím. Ale přeci ho mohli vzít s sebou. Mohl je přivést k ptačím hnízdům, k podivuhodné díře v zemi, kde bydlí dravci s chlupy na zobáku. Jednou tam viděl i lasičku.

Stáhl člun do vody a vesloval na druhou stranu ostrova. Vesloval dobrý kus, když na něj někdo zavolal: „Vesluj zpátky. Plašíš ptáky.“

„Jen jsem vám chtěl ukázat, kde bydlí lasička,“ odpověděl tázavě. Chvilku čekal. „A taky bychom mohli vykouřit hadí hnízdo. Mám s sebou zápalky.“

Nikdo mu neodpověděl. Obrátil tedy člun, plul ke břehu a vytáhl ho.

Až bude dospělý, koupí si od sultána ostrov a zakáže na něj všem vstup. Dělostřelecká loď bude střežit jeho pobřeží. Přijde otrok a ohlásí: „Vaše milosti, leží tu převrácená loď, mladí lidé v ní umírají.“

„Nech je umřít,“ odpovídá.

„Vaše milosti, volají o pomoc, ještě je můžeme zachránit a je tam také bíle oděná žena.“

„Zachraňte je!“ přikazuje tedy hromovým hlasem.

A pak vidí zámeckou dceru opět po mnoha letech, Viktorie mu padá k nohám a děkuje mu za svou spásu.

„Není zač, byla to moje povinnost. Jděte, kam chcete, v mé zemi.“

A nechá otevřít brány svého zámku pro hosty. Tři sta hnědých otrokyň zpívá a tančí celou noc. Ale když se zámecké děti chystají odejít, Viktorie nemůže, vrhá se před ním do prachu a naříká, protože ho miluje.

„Nechte mě tu zůstat, neodháněјte mě pryč, Vaše milosti, nechte mě stát se jednou z vašich otrokyň…“

Rychle se vydává do nitra ostrova, prodchnutý pohnutím. Ano, osvobodím zámecké děti. Kdo ví, třeba se teď na ostrově ztratily. Možná se Viktorie zasekla mezi dva kameny a nemůže se vyprostit. Stálo by ho to jen napřáhnout svou ruku a vysvobodit ji.

Ale děti se na něj dívají překvapeně. Opustil člun?

„Svěřil jsem člun do tvého opatrování,“ řekl Otto.

„Mohl bych vám ukázat, kde jsou maliny?“ zeptal se Johannes.

Ticho ve společnosti. Viktorie se chytla slova: „Ne? Kde jsou?“

Ale pán z města se hned obořil: „Tím se teď nebudeme zdržovat.“

„Vím také, kde jsou mušle.“

Další ticho.

„Jsou v nich perly?“ zeptal se Otto.

„Co kdyby tam byly!“ namítla Viktorie.

Johannes odpověděl, že ví, že tam nejsou. Ale mušle jsou až dál v bílém písku. Člověk musí mít člun a potápět se pro ně.

Plán byl všeobecně zamítnut a Otto řekl: „Ano, ty bys byl ale dobrý potápěč.“

„Kdybyste chtěli, vylezl bych nahoru a svalil bych velký kámen do moře.“

„Pročpak?“

„Jen tak. Ale mohli byste se na to dívat.“

Ale ani tento nápad nebyl přijat. Johannes zahanbeně mlčel. Vydal se hledat vajíčka daleko od ostatních, na druhou stranu ostrova.

Když se celá společnost opět sešla u člunu, měl Johannes mnohem více vajíček než ostatní. Opatrně je nesl v čepici.

„Jak je možné, že jsi jich našel tolik?“ zeptal se pán z města.

„Vím, kde jsou hnízda,“ řekl Johannes šťastně. „Nyní je dám k tvým, Viktorie.“

„Počkej!“ křikl Otto, „pročpak to?“

Všichni se na něj dívali. Otto ukázal na čepici a zeptal se: „Kdo mi zaručí, že je ta čepice čistá?“

Johannes mlčel. Jeho štěstí bylo pryč. Vydal se s vajíčky zpátky na ostrov.

„Co s ním je? Kam jde?“ netrpělivě se ptá Otto.

„Kam jdeš, Johanne?“ volá Viktorie a běží za ním.

Zastavil se a smutně povídá: „Vrátím vajíčka zpátky do hnízd.“

Chvilku stáli a dívali se na sebe.

„A odpoledne půjdu do jeskyně.“

Neodpověděla.

„Mohl bych ti jeskyni ukázat.“

„Ano, ale moc se bojím,“ odpověděla. „Říkal jsi, že je tam tak temno.“

Johannes se přes svůj zármutek usmál a směle řekl: „Ano, ale já budu přeci s tebou.“

Každý den si hrál nahoře ve staré granitové štole. Lidé ho slýchávali povídat si a pracovat tam nahoře zcela samotného, občas býval farářem a prováděl bohoslužby.

Toto místo bylo už dlouho opuštěné. Teď tu na kamenech rostl lišejník, všechny známky lidské činnosti téměř zmizely. Ale uvnitř v tajemné díře mlynářův syn poklidil a vyzdobil ji svým uměním. Bydlel tu jako vůdce nejkrutější bandy lupičů na světě.

Zazvonil na stříbrný zvon. Trpaslík s diamantovou sponou na čepici přiskáče. Je to služebník. Uklání se až k zemi.

„Až přijde princezna Viktorie, přiveď ji sem.“

Trpaslík se opět uklání a mizí. Johannes se pohodlně usadí do měkkého divanu a přemýšlí. Sem ji posadí a dá jí cenné dary ze zlata a stříbra. Oslnivý oheň vzplane v jeskyni. Přivede ji za zlatý brokát a dvanáct jezdců bude stát na stráži…

Johannes se zvedá, vylézá z jeskyně a poslouchá. Dole na cestě šustí větvičky a křoví.

„Viktorie!“ křičí.

„Ano.“

Jde jí naproti.

„Skoro se neodvažuji,“ říká Viktorie.

Krčí rameny a odpovídá: „Právě jsem tam byl. Jdu odtamtud.“

Jdou do jeskyně. Ukazuje jí, aby si sedla na kámen.

„Na tomto kameni seděl obr.“

„Ne, nemluv dál, nevyprávěj mi to. Nebál ses?“

„Ne.“

„Ale říkal jsi, že měl jen jedno oko. Jen trollové mají jedno oko.“

Johannes se zamyslel. „Měl dvě oči, ale na jedno byl slepý. Sám mi to řekl.“

„A co říkal dál? Ne, neříkej to.“

„Zeptal se, jestli bych u něj chtěl pracovat.“

„To bys přeci nechtěl. Bůh tě ochraňuj.“

„Neřekl jsem ne.“

„Jsi blázen! Chtěl bys být zavřený v hoře?“

„Ano, nevím. Na zemi je také tolik zla.“

Pauza.

„Od té doby, kdy přijeli kamarádi z města, jsi stále s nimi.“

Další pauza.

Johannes pokračuje: „Jsem mnohem silnější než ostatní, abych tě uzvedl a vynesl z člunu. Jsem si jist, že bych tě dokázal držet celou hodinu. Podívej.“

Vzal ji do náruče a zvedl ruce. Chytla se ho kolem krku.

„Už mě nemusíš držet.“

Posadil ji. Řekla: „Ale Otto je také silný. A také se už pral s dospělými.“

Johannes se nejistě zeptal: „S dospělými?“

„Ano, to ano. Ve městě.“

Pauza. Johannes přemýšlí. „Ano, to nic není. Vím, co udělám.“

„Co uděláš?“

„Dám se k obrovi.“

„Ne, jsi blázen, slyšíš!“ křičí Viktorie.

„Ano, jsem docela rád. Udělám to.“

Viktorie přemýšlí o cestě ven.

„Kdo ví, jestli ještě vůbec přijde.“

Johannes odpovídá: „Přijde.“

„Sem?“ ptá se hned Viktorie.“

„Ano.“

Viktorie se zvedá a odchází k východu.

„Pojďme raději zase ven.“

„Žádný spěch,“ říká Johannes.“ Sám zbledl. „Nepřijde dřív než tuto noc. O půlnoci.“

Viktorie se uklidnila a chtěla si opět sednout. Ale Johanna bolí zlo, které sám vyvolal, a zdá se mu příliš nebezpečné zůstávat v jeskyni.

„Jestli už chceš konečně ven, tak mám kámen s tvým jménem. Ukáži ti ho.“ Lezou ven z jeskyně a hledají kámen. Viktorie je pyšná a šťastná. Johannes je dojatý, téměř vzlyká a říká: „Kdykoliv se na něj podíváš, vzpomeneš si na mě, až budu pryč. Vzpomeň si na mě přátelskou myšlenkou.“

„Ano,“ odpovídá Viktorie. „Ale vrátíš se, viď?“

„Bůh ví. Ne, spíše ne.“

Vydali se k domovu. Johannes skoro brečí.

„Ano. Sbohem,“ říká Viktorie.

„Ne, mohu jít s tebou o kousek dál.“

Rozhořčilo ho, že se s ním mohla tak bezcitně rozloučit. Vneslo to hněv do jeho rozbolavělé duše. Zastavil se a řekl naštvaně: „Ale to ti řeknu, Viktorie, nikdy nenajdeš nikoho, kdo by k tobě byl tak milý jako já. Jen to bych ti chtěl říct.“

„Ano, ale Otto je také milý,“ namítla.

„Ano, vezmi si ho.“

Šli mlčky několik kroků.

„Dostanu také něco velkolepého. Neměj strach. Protože ještě nevíš, co dostanu za odměnu.“

„Ne. Co dostaneš za odměnu?“

„Polovinu království.“

„To tedy budeš mít hodně!“

„A také dostanu princeznu.“

Viktorie se zastavila.

„To není pravda, že?“

„Ale ano.“

Pauza. Viktorie říká k sobě: „Kdo ví, jak vypadá.“

„Bůh tě ochraňuj. Je krásnější než všichni lidé na zemi. To přeci víš.“

Viktorie zůstává skloněná.

„Opravdu ji dostaneš?“

„Ano, bude to tak.“

Ale když už je Viktorie opravdu pohnutá, dodává: „Ale může se stát, že se jednou vrátím, že si udělám výlet zpátky na zem.“

„Nevezmeš ji s sebou, viď? K čemu bys ji tu měl?“

„Ne, mohu přijít sám.“

„Slíbíš mi to?“

„To ti slibuji. Ale proč se o to vlastně staráš?“

„To neříkej, poslyš,“ odpovídá Viktorie, „jsem si jistá, že tě nemá tak ráda jako já.“

Teplý závan se rozlil do jeho mladého srdce. Padl by na zem z radosti nad jejími slovy. Neodvažoval se na ni podívat, hleděl do dáli. Vzal ze země větvičku, ohlodal z ní kůru a udeřil s ní do ruky. Nakonec začal ve své rozpačitosti pískat.

„Už musím jít domů,“ řekl.

„Ano, sbohem.“ Podala mu ruku.

Kapitola II

Mlynářův syn odjel. Byl dlouho pryč, chodil do školy a hodně se učil, rostl, stal se velkým a silným a vyrazilo mu chmýří nad ústy. Do města bylo velmi daleko, cesta tam a zpět byla tak drahá, že ho šetřivý mlynář držel ve městě celé roky. Celou dobu se učil.

Ale teď už z něj byl dospělý muž, bylo mu osmnáct, dvacet let.

Jednoho odpoledne na jaře vystoupil na zem z parníku. Na Zámku vlála vlajka, protože tou samou lodí přijížděl domů i syn zámeckého pána. Ze Zámku byl pro něj poslán vůz. Johannes pozdravil zámeckého pána, paní a Viktorii. Jak velká a vysoká byla Viktorie. Neodpověděla mu na pozdrav.

Smekl ještě jednou a uslyšel ji, jak se ptá bratra: „Ty, Ditlefe, kdo je to ten, který zdraví?"

„To je Johannes, mlynářovic Johannes."

Pohlédla na něj, ale teď už se ostýchal pozdravit znovu. Vůz odjel.

Johannes se vydal domů.

Panebože, jak směšná a malá byla sednice. Nemohl zpříma projít dveřmi. Rodiče ho přivítali sklenkou pálenky. Byl silně pohnutý. Všechno mu bylo tak dojemné a drahé. Rodiče ho přijali vřele, podali mu ruku a popřáli mu šťastný návrat domů.

Ještě téhož odpoledne se šel kolem porozhlédnout. Byl u mlýna, v jeskyni, navštívil svá rybářská místa, melancholicky naslouchal svým ptákům, kteří si už stavěli svá hnízda v korunách stromů a létali nad mraveništěm. Mravenci byli pryč, mraveniště vymřelo. Zašťoural v něm, bylo tam mrtvo. Cestou si všiml, že mnoho stromů v lese zámeckého pána bylo pokáceno.

„Poznáváš to tu?" zeptal se žertem otec, „potkal jsi své drozdy?"

„Už tu nic nepoznávám. Les je vykácený."

„Je to les zámeckého pána," odpověděl otec, „neměli bychom počítat jeho stromy. Každý může potřebovat peníze. Zámecký pán potřebuje hodně peněz."

Dny přicházely a plynuly. Milé a drahé dny. Podivuhodné dny v samotě plné matných vzpomínek z dětských let, návrat k zemi, nebi, vzduchu a horám.

Šel po cestě k Zámku. Ráno ho bodla vosa, takže měl oteklý horní ret. Jestliže někoho potká, pozdraví a půjde dál. Nikoho nepotkal. V zahradě Zámku uviděl paní. Když se přiblížil, smekl a pozdravil. Byla to zámecká paní. Ještě stále cítil rychlý tep, když šel kolem Zámku, jako za starých časů. V jeho krvi byl stále respekt k velkému domu, k mnoha oknům, k vysoké, přísné postavě zámeckého pána.

Šel k přístavišti.

Náhle potkal Viktorii a Ditlefa. Bylo mu úzko, už aby byl od nich pryč. Navíc měl opuchlý ret. Zrychlil krok. Už z velké dálky pozdravil a nesl svou čepici v rukou. Oba ho tiše pozdravili a kráčeli dál. Viktorie se po něm poohlédla. Její výraz v obličeji se trochu změnil.

Johannes se vydal k přístavišti. Popadl ho neklid, jeho krok byl nervózní. Přemýšlel, jak velká teď byla Viktorie, docela dospělá, krásnější než kdy předtím. Její obočí nad nosem téměř srůstalo, bylo jako ze sametu. Oči měla temnější, hluboce modré.

Když šel domů, vydal se cestou, která vedla lesem okolo zámecké zahrady. Nikdo by neřekl, že šel zámeckým v patách. Došel na kopec, našel si velký kámen a posadil se. Ptáci divoce a vášnivě zpívali, vábili se, hledali jeden druhého, létali s větvičkami v zobáku. Ve vzduchu se vznášela sladká vůně hlíny, tlejícího listí a rašících stromů.

Dostal se Viktorii do cesty. Přešla na jeho stranu.

Popadla ho beznadějná zlost. Přál si být daleko odsud. Samozřejmě si musela tentokrát myslet, že ji sledoval. Měl by znovu pozdravit? Snad by se mohl dívat na druhou stranu. Mimoto měl bodnutí od vosy.

Když přišla blíž, vstal a smekl. Usmála se a přikývla.

„Dobrý večer. Vítejte doma."

Najednou se zdálo, jako by se její rty zachvěly. Ale hned se uklidnila.

Řekl: „Vypadá to trochu zvláštně. Ale nevěděl jsem, že jsi tady."

„Ne, to jste nevěděl. To byl můj nápad. To mě napadlo jít sem."

Aj, řekl „jsi"!

„Jak dlouho se zdržíte doma?"

„Na prázdniny," ztěžka jí odpověděl, najednou mu byla tak vzdálená. Proč s ním vlastně mluvila?

„Ditlef říká, že jste velmi pilný, Johanne. Máte dobré známky. A také říká, že píšete básně, že ano."

Odpověděl krátce a vyhýbavě: „Ano, to se rozumí. Dělají to všichni."

Teď už snad brzy půjde. Mlčela.

„Jak vidíte, bodla mě dnes vosa," řekl a ukázal na ústa, „proto tak vypadám."

„Byl jste příliš dlouho pryč. Vosy vás už neznají."

Bylo jí zcela lhostejné, zda mu vosa znetvořila tvář, nebo ne. Ano. Stála tu, točila si červeným parapletem se zlatou rukojetí a nic se jí netýkalo.

„Už nepoznávám vosy," odpověděl, „dříve jsme byli přátelé."

Nepochopila jeho skrytý význam. Neodpověděla.

„Už tu nic nepoznávám. I les je vykácený."

Malý tah přeběhl po jejím obličeji.

„Takže tu asi nemůžete psát básně. Pomyslete, co kdybyste jednou napsal báseň jen pro mě. Ne, co to říkám. Vidíte, jak málo tomu rozumím."

Díval se do země. Rozhněvaný a mlčenlivý. Dělala si z něj blázny. Říkala píchavá slova a sledovala, jak zapůsobí. Nepsal jen básně. Také četl více než ostatní.

„Ano, ještě se určitě potkáme. Zatím sbohem.“

Smekl a šel, aniž by něco řekl.

Měla by vědět, že všechny básně psal pro ni, všechny, i ty na noci a lesní víly. Nikdy se to nedozví.

V neděli přišel Ditlef a chtěl, aby ho převezl na ostrov. Opět budu veslař, pomyslel si. Šel tedy. V přístavu bylo několik lidí na sváteční procházce, ale jinak tu byl klid. Slunce teple zářilo na modré obloze. Z dálky se ozývaly těžké tóny. Přicházely z vody. Od ostrůvků se přihoupala poštovní loď s hudbou na palubě.

Johannes uvolnil člun a posadil se k veslům. Měl tohoto slunného dne slabou a rozkolísanou náladu. Plynula k němu hudba z lodi a obraz krásných květin.

Proč nepřišel Ditlef do člunu? Stál na pobřeží a díval se na lidi na lodi. Johannes nechtěl čekat dlouho u vesel. Obrátil člun a vydal se ke břehu.

Pak najednou uviděl cosi bílého před očima a uslyšel žbluňknutí. Zoufalý, mnohohlasý křik se ozýval z lodi a z pobřeží. Mnoho rukou a očí ukazovalo na ono místo, kde něco bílého zmizelo pod hladinou. Vtom hudba ztichla.

Johannes byl okamžitě na místě. Jednal zcela instinktivně. Bez přemýšlení, bez rozhodování. Neslyšel, že matka na lodi křičí—moje holčička, moje holčička! Už se neohlížel na lidi. Skočil ještě dál od člunu a potopil se.

Chvíli byl pryč, snad minutu. Bylo vidět, jak se voda vaří tam, kde se potopil. Všichni pochopili, že pracuje. Na lodi byl slyšet nářek.

Potopil se znovu, ještě o kousek dál, několik sáhů od místa tohoto neštěstí. Lidé na něj křičeli a zuřivě ukazovali: Ne, stalo se to tady, stalo se to tady!

Potopil se znovu.

Další děsivý okamžik. Žena na lodi neustále křičela a muž lomil rukama. Další muž skočil z paluby—kormidelník, který ze sebe strhl košili a boty. Horlivě vyhledal místo, kde holčička zmizela, a všichni do něj vkládali svou naději.

Pak se objevila Johannova hlava nad hladinou. Ještě jednou na dlouho zmizel mnoho sáhů od místa dopadu. Ztratil čepici a jeho hlava se leskla jako tuleň. Ukázalo se, že cosi našel. Ztěžka plaval, jeho jedna ruka byla jakoby svázaná. Za okamžik cosi držel v zubech. Celý uzlíček. Křik z lodi a z pobřeží se změnil. Musel to snad slyšet i kormidelník, vynořil se a rozhlížel se kolem.

Konečně Johannes dosáhl na člun, který zatím odplul. Položil holčičku na palubu a sám vylezl do člunu. To vše se odehrálo bez přemýšlení. Lidé ho viděli sklánět se nad holčičkou. Roztrhl ji šaty na zádech. Chopil se vesel a rychle plul k lodi. Holčičku vynesli na palubu a ozvalo se několikanásobné radostné hurá.

„Jak jste věděl, že musíte hledat tak daleko?“ zeptal se ho někdo.

„Znám dno. Je tu silný proud. Věděl jsem to.“

Jeden pán se přihrnul ke kraji lodi. Byl bledý jako smrt a zoufale se usmíval. Jeho oči byly plné slz.

„Pojďte na palubu, na okamžik! Chci vám poděkovat. Dlužíme vám mnoho díků. Jen na okamžik."

A pán se vzdálil od zábradlí, bledý jako smrt.

Dveře se otevírají a Johannes stojí na palubě.

Nezůstal tam dlouho. Uvedl své jméno a adresu. Jedna žena objala svého mokrého muže. Bledý, vzrušený muž mu dal do ruky své hodinky. Johannes vstoupil do kajuty, kde se dva muži snažili probudit utopenou dívku.

„Už přichází k sobě, srdce tepe!"

Johannes se dívá na malou, blonďatou holčičku v krátkých červených šatech roztržených na zádech. Jeden muž mu nasadil na hlavu klobouk a Johannes odešel.

Ani nevěděl, jak se vlastně dostal na břeh a jak vytáhl člun. Slyšel ještě jednou ze všech stran volat hurá. Hudba slavnostně hrála a loď se vydala na cestu. Příjemná studená a sladká vlna mu proběhla od shora dolů celým tělem. Usmíval se a pohyboval rty.

„Takže z dnešního výletu asi nic nebude, že," otázal se Ditlef. Vypadal nespokojeně.

Viktorie přišla a řekla: „Ne, jsi blázen? Musí jít domů a převléknout se."

„Takové starosti, vždyť je mu devatenáct."

Johannes se vydal pěšky domů. Ještě teď mu zněla v uších hudba a volání hurá. Byl nadšený. Šel okolo domu ke své granitové jeskyni. Tam si našel pěkné místo, kde slunce pálilo. Z jeho oblečení se pářilo. Posadil se. Bláznivý a spokojený neklid ho donutil vstát a procházet se kolem. Byl tak plný štěstí. Padl na kolena a horkými slzami děkoval Bohu za tento den. Ona tam stála. Slyšela volat hurá. Jdi domů a vezmi si suché oblečení, řekla.

Posadil se a ještě mnohokrát se smál tomu jásotu. Ano. Ona viděla jeho hrdinský čin. Naplnila ho hrdostí, když přišel s holčičkou ve svých zubech. Viktorie. Viktorie! Věděla, jak nádherná je každá minuta v jejím životě? Byl by jejím otrokem, jejím služebníkem, zametal by před ní cestu svými rameny. Líbal by její střevíčky, táhl by její vůz a v zimě lehal u jejích kamen. Do kamen by přikládal pozlacené dřevo, Viktorie.

Rozhlédl se. Nikdo ho neslyšel, byl sám se sebou. Držel v ruce hodinky. Tikaly. Šly.

Děkuji za tento báječný den! Loupal lišejník z kamenů a z padlých větviček. Viktorie se na něj neusmála, to nebyl její zvyk. Jen stála na přístavišti a trochu červený tón přelétl přes její tváře. Třeba by chtěla jeho hodinky, kdyby jí je nabídl.

Slunce zapadalo a ochladilo se. Cítil, že je mokrý. Vyskočil a jako blesk běžel domů.

V létě se konala na Zámku sešlost. Cizí lidé z města, tanec a smích. A vlajka vlála z kulaté věže ve dne v noci.

Do domu se naváželo seno, ale šťastní mladí lidé neustále jezdili na koních, takže se koně k senu ani nedostali. Na loukách byly ušlapané dlouhé pruhy trávy. Sluhové museli sloužit jako vozkové a kormidelníci.

A ve zlatém sále hrála hudba...

Starý mlynář v těchto dnech zastavil mlýn a zamkl dům. Byl dost chytrý. Už dříve se stalo, že přišli rozjaření mladí z města a dělali vylomeniny s jeho pytli obilí. Noci byly teplé a plné rozličných nápadů. Bohatý úředník z města jednou ve svých mladých letech vzal mlynářovu díži, přinesl v ní mraveniště a vrátil ji na své místo. Teď už byl úředník starý, ale jeho syn Otto přišel na Zámek a zabýval se rozličnými činnostmi. Kolovaly o něm všelijaké zvěsti...

Lesem se nesl zvuk kopyt. Mladí ze Zámku si vyjeli. Koně byli lesklí a rozzuření. Jezdci přijeli ke mlýnu, zaklepali bičem a chtěli jet dovnitř. Dveře byly příliš nízké, ale stejně chtěli dovnitř.

„Dobrý den, chceme vás pozdravit."

Mlynář se pokorně pousmál.

Sesedli z koní, přivázali je a spustili mlýn.

„Mlýn je prázdný," křičel mlynář, „rozbijete ho."

Ale nikdo ho neslyšel v kypícím rámusu.

„Johanne!" volal mlynář z plných plic k jeskyni.

Johannes šel smutně ke společnosti. Byl strašně bledý a na čele mu vystouply žíly. Rozpoznal Otta, syna úředníka, který byl v kadetské uniformě. Kromě něj tu byli ještě dva další. Jeden z nich se usmál a pozdravil, protože se chtěl udobřit.

Johannes nekřičel. Ani nemrkl. Šel svým krokem. Šel k Ottovi. Vtom uviděl vyjíždět z lesa ještě jednoho jezdce. Byla to Viktorie. Měla zelené jezdecké šaty a jela na bílé zámecké kobyle. Neseskočila, ale prohlížela si všechny tázavýma očima.

Johannes změnil směr, poklonil se, vystoupil na hráz a zavřel stavidlo. Rámus postupně ustal a mlýn se zastavil.

Otto volal: „Ne, nech ho jít! Proč to děláš? Nech mlýn jít, povídám."

„To jsi byl ty, kdo spustil mlýn?" zeptala se Viktorie.

„Ano," odpověděl a usmál se, „proč stojí? Proč nemůže mlít?"

„Protože je prázdný," odpověděl Johannes, zhluboka se nadechl a podíval se na něj, „rozumíte? Mlýn je prázdný."

„Je přeci prázdný, slyšíš?"

„Jak jsem to mohl vědět?" zeptal se Otto a smál se, „proč je prázdný, ptám se? To v něm nebylo zrní?"

„Nasedni," řekl jeden z jeho přátel, aby tomu učinil konec.

Nasedli. Jeden z nich se Johannovi omluvil, když odjížděli.

Viktorie jela poslední. Když byla kus cesty od mlýna, otočila koně a vrátila se zpět.

„Mohl byste být tak laskav a poprosit otce o odpuštění?“

„Bylo by mnohem vhodnější, kdyby se sám kadet přišel omluvit.“

„Ano, samozřejmě. Ale on je tak plný ideí... Jak je to dlouho, co jsem vás viděla naposledy, Johanne?“

Pohlédl na ni, jako by zkoumal, jestli dobře slyšel. To zapomněla na minulou neděli, na jeho velký den.

„Viděl jsem vás v přístavu, v neděli.“

„Ach ano,“ odpověděla rychle, „bylo to tak hrdinské, že jste pomohl kormidelníkovi s hledáním. Našli jste přeci tu holčičku.“

Odpověděl krátce a uraženě: „Ano, našli jsme tu holčičku.“

„Nebo to bylo tak,“ začala, jako by ji právě něco napadlo, „že jste to byl vy sám? Teď už je to jedno. Ano. Doufám, že budete pozdravovat svého otce. Dobrou noc.“

Usmála se a přikývla. Vzala za uzdu a odjela. Když byla Viktorie z dohledu, vydal se Johannes za ní rozzuřený a neklidný. Našel Viktorii stát samotnou u stromu. Byla opřená o strom a vzlykala.

Spadla? Uhodila se?

Šel přímo k ní.

„Stalo se vám něco?“

Udělala k němu jeden krok, roztáhla ruce a jasně se na něj podívala. Zastavila se, nechala ruce spadnout a odpověděla: „Ne, nic se mi nestalo. Sesedla jsem a nechala jsem jít kobylu dál... Johanne, neměl byste se na mě tak dívat. Proč tu takto stojíte a díváte se na mě. Co chcete?“

Koktal: „Co chci? Nerozumím vám...“

„Máte tak široké zápěstí,“ řekla a náhle položila dlaň na jeho ruku, „a jste úplně hnědý od slunce. Oříškově hnědý...“

Pohnul se. Chtěl ji vzít za ruku. Chytla se svých šatů a řekla: „Ne, tedy nestalo se mi nic. Jen jsem chtěla jít domů pěšky. Dobrou noc.“

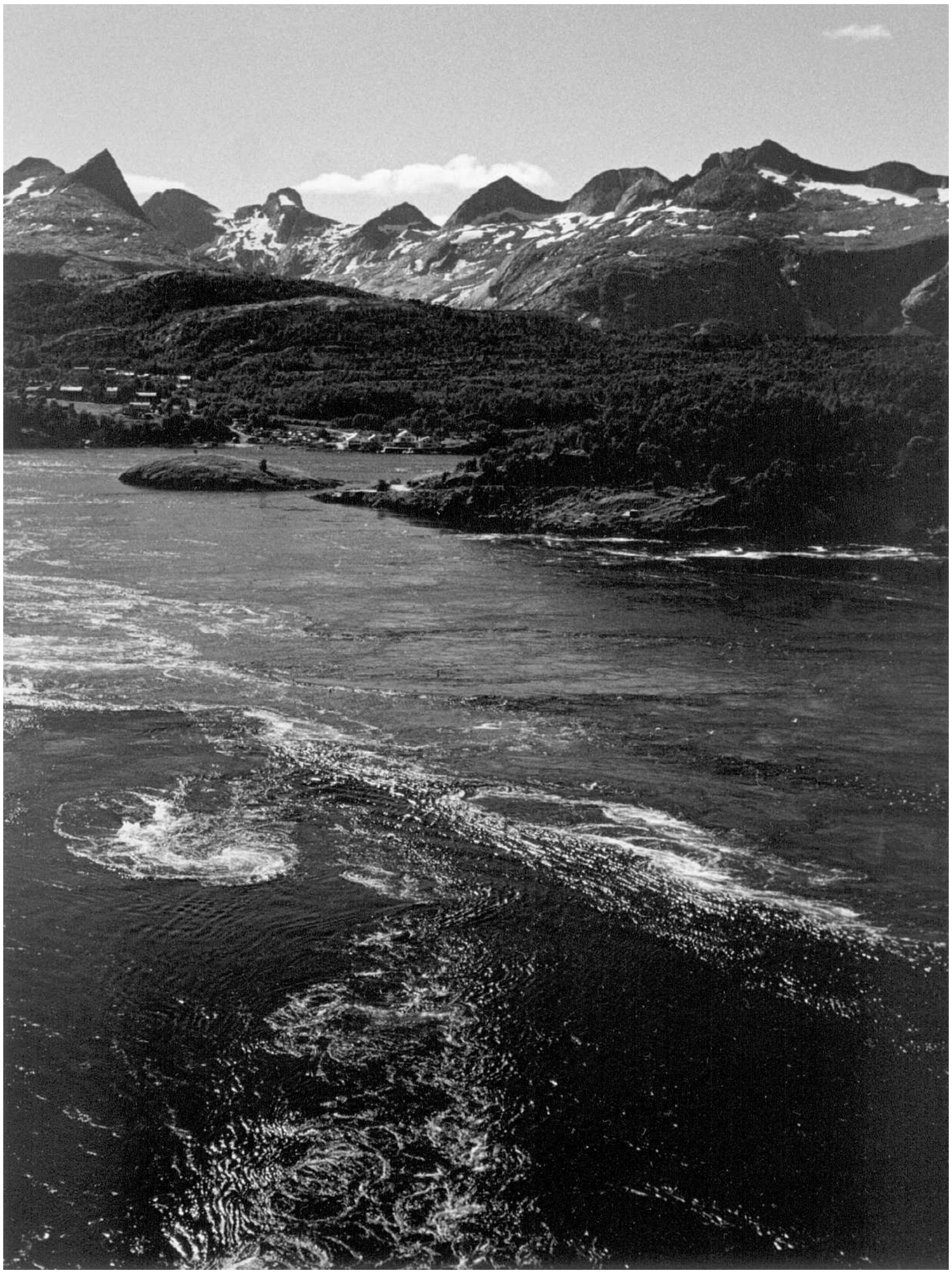

Kapitola III

Johannes odjel znovu do města. Dny a roky plynuly, dlouhý pohnutý čas plný práce a snů, studia a veršů. Vydal se správnou cestou. Poštěstilo se mu napsat báseň o Ester, židovské dívce, která se stala královnou Persie, práci, která byla vydána a za kterou dostal zaplaceno. Jiná báseň, Labyrint lásky, kterou vložil do úst mnicha Vendta, učinila jeho jméno známým.

Ano, co je to láska? Vítr, co šumí v růžích, ne, žlutá třešeň v krvi. Láska je pekelná hudba, která dokáže roztančit srdce starců. Je jako chryzantéma, která se otevírá vstříc noci. Je jako pryskyřník, který se zavírá před závanem a umírá při doteku.

Taková je láska.

Dokáže zničit muže, pozvednout ho a vypálit do něj značku. Člověk může dnes milovat mě, zítra tebe a příště někoho jiného. Je tak nestálá. Ale může také držet jako nezlomitelná pečeť a trvat bez přestání až do smrti, protože je věčná. Jaká je ještě láska?

Ach, láska je letní noc plná hvězd na obloze a vůní na zemi. Ale jak dokáže jít mladík po skrytých cestách a jak žije stařec ve své osamělé komoře? Láska vytváří v lidské duši zahradu plnou hub. Bujná zahrada, kde stojí tajemné houby.

Neplíží se mnich do uzavřených zahrad a nedívá se v noci do spících oken? A nedívá se do nich jeptiška plná bláznovství a nezatemňuje princezně rozum? Bije krále, který pak zametá svými vlasy prach z cesty, směje se a vyplazuje jazyk.

Taková je láska.

Ne, ne. Je úplně jiná a nepodobá se žádné jiné věci na světě. Přišla jarní noc a mladík vidí dvě svítící oči ve tmě, dvě oči. Zastavuje a dívá se. Políbí ústa. Jako když se setkají dvě světla v jeho srdci. Když slunce probleskne na hvězdy. Padl do náručí a neslyšel ani neviděl nic jiného na světě. Láska je první slovo, které řekl Bůh. První myšlenka, která plula jeho mozkem. Pak řekl: Budiž světlo! A byla láska. A všechno, co udělal, bylo dobré. Nic nemusel dělat znovu. Láska byla původem světa i jeho vládkyní. Ale všechno na její cestě je plné květin a krve. Květiny a krev.

Jeden den v září.

Často se procházel po této zapadlé uličce. Chodil v ní jako ve svém pokoji, protože tu nikdy nikoho nepotkal. Na obou stranách byly zahrady plné stromů s červeným a žlutým listím.

Proč tudy šla Viktorie? Jak mohla její cesta vést právě tudy? Nemýlil se, byla to ona. A možná to byla také ona, koho viděl včera večer ze svého pokoje.

Jeho srdce silně tlouklo. Věděl, že je Viktorie ve městě, slyšel o tom. Pohybovala se v kruzích, kam mlynářův syn nechodil. Ani se nesetkával s Ditlefem.

Sebral se a šel dámě naproti. Už ho neznala? Šla vážně a zamyšleně svou cestou, ale hlavu nesla hrdě vzpřímenou na dlouhém krku.

Pozdravil.

„Dobrý den," odpověděla docela smutně.

Ani nenaznačil, že by chtěl zastavit, a šel mlčky dál. Škublo ho v noze. Na konci uličky se otočil, jak bylo jeho zvykem. Očima se budu držet chodníku, nepozvednu svůj zrak, myslel si. Teprve po dvaceti krocích se podíval vpřed.

Stála u okna.

Měl by utéct do jiné ulice? Proč tam stála? Okno bylo ubohé. Byla to výloha nějakého obchodu, kde bylo vidět pár zámků, červené mýdlo, kroupy v lahvi a sbírku použitých známek.

Mohl by udělat ještě deset kroků a zahnout.

Vtom se na něj podívala a šla mu naproti. Šla rychle, jako by si chtěla dodat odvahy. Když mluvila, ztěžka dýchala. Nervózně se usmála.

„Dobrý den, je zvláštní, že jsem vás potkala."

Bože, jak mu tlouklo srdce. Netlouklo, chvělo se. Chtěl něco říct, ale nic se neozvalo. Jen se mu pohybovaly rty. Její šaty voněly, její žluté šaty, nebo to byla její ústa? Neměl v tomto okamžiku žádný dojem z jejího obličeje, ale rozpoznal její krásná ramena, její dlouhé úzké ruce na rukojeti paraplete. Byla to její pravá ruka. S prstenem.

V první sekundě na nic takového nemyslel, neměl žádný pocit neštěstí. Ale její ruka byla úžasně půvabná.

„Už jsem ve městě celý týden," začala, „ale ještě jsem vás neviděla. Ale ano, jednou jsem vás viděla na ulici. Něco mi říkalo, že to jste vy. Jste tak velký."

Zamumlal: „Věděl jsem, že jste ve městě. Zdržíte se tu dlouho?"

„Několik dní, ne dlouho. Pak pojedu zase domů."

„Děkuji vám, že jsem vás mohl pozdravit."

Pauza.

„Ano. Vlastně jsem se tak trochu ztratila. Bydlím v úředníkově domě. Jak se tam dostanu?"

„Doprovodím vás, jestli dovolíte."

Šli.

„Je Otto doma?" zeptal se, aby něco řekl.

„Ano, je doma," odpověděla krátce.

Dva muži vyšli ze dveří, nesli mezi sebou piano a zatarasili cestu. Viktorie uhnula doleva a celým bokem se opřela o svého průvodce. Johannes se na ni podíval.

„Promiňte," řekla.

Celým jeho tělem se rozneslo štěstí, když se ho dotkla. Její dech se na chvilku zastavil na jeho tváři.

„Vidím, že nosíte prsten,“ usmál se lhostejně, „měl bych vám snad blahopřát?“

Co odpoví? nedíval se na ni a zadržel dech.

„A vy už jste také dostal prsten? Zatím ne. To by se o tom mluvilo... V poslední době se o vás hodně mluví a píše v novinách.“

„Napsal jsem pár básní. Určitě jste je neviděla.“

„Nebyla to celá kniha? Myslela jsem...“

„Ano, byla to taková malá knížka.“

Přišli k domu úředníka. Nepospíchala. Přestože chtěla domů, posadila se na lavičku. Stál před ní. Náhle mu vzala ruku do dlaně a řekla: „Posaďte se.“

Když se posadil, upustila jeho ruku.

Teď nebo nikdy! pomyslel si Johannes. Pokusil se nasadit žertovný a lhostejný tón a řekl do větru: „Aha, jste zasnoubená a nechcete mi to říct. Mně, vašemu sousedovi u nás doma.“

Zamyslela se.

„Nebylo to právě to, o čem jsem s vámi dnes chtěla mluvit. “

Náhle zvážněl: „Ano, ale stejně to vím.“

Pauza.

Začal znovu: „Stejně jsem věděl, že mi to nebude k užitku... Ano, nebude mi to... Byl jsem jen mlynářův syn a vy... Samozřejmě to tak je. A najednou nerozumím tomu, že se odvažuji tu s vámi sedět a naznačovat to. Protože bych měl před vámi stát nebo klečet v prachu na kolenou. Tak by to bylo správné. Ale je to tak... Všechny ty roky, kdy jsem byl pryč, také udělaly své. Jaksi jsem teď trochu roztál. Protože vím, že už nejsem dítě, a také vím, že mě nemůžete zavřít do vězení, kdybyste chtěla. Proto to říkám. Neměla byste se na mě za to zlobit. Raději budu mlčet.“

„Ne, mluvte. Řekněte, co chcete.“

„Mohu? Co chci? Váš prsten mi nemůže nic zakázat?“

„Ne,“ řekla tiše, „nic vám nezakazuje. Ne.“

„Co? Co to potom je? Bůh vám žehnej, Viktorie, nemýlím se?“ vyskočil a sehnul se, aby jí viděl do obličeje. „Tedy znamená ten prsten něco?“

„Posaďte se.“

Posadil se.

„Ale ne, měla byste vědět, jak dlouho už na vás myslím. Pane Bože, nikdy jsem ve svém srdci neměl jinou myšlenku. Nebyl pro mě žádný jiný člověk než vy. Nemohl jsem myslet jinak. Viktorie je nejkrásnější a nejvznešenější. A já ji znám! Slečna Viktorie, vždycky jsem si myslel. Ne proto, že si nikdo nebyl vzdálenější než my dva, ale já jsem o vás věděl—nebylo to pro mě tak málo—a že jste bydlela nedaleko a možná si mě pamatovala. Samozřejmě že jste si mě nepamatovala. Ale často jsem večer seděl na své židli a myslel si, že na mě přesto vzpomínáte. Víte, jste pro mě jako otevřené nebe, slečno Viktorie, a tak jsem vám psal básně a kupoval vám květiny za všechno, co jsem měl, a postavil je do vázy. Všechny moje básně jsou pro vás, jen pár jich není, ale ty jsem nevydal. Ale vy jste určitě nečetla ani ty, které vyšly. Teď jsem začal psát velkou knihu. Ano, Bůh ví, jak jsem vám vděčný. Jsem vás tak plný, jste mé jediné potěšení. Stále vídám a slýchávám ve dne i v noci věci, které mi vás připomínají. Napsal jsem si na strop vaše jméno. Ležím na posteli a dívám se na něj. Ani dívka, která u mě uklízí, to neví. Napsal jsem to tak malým písmem, že to nikdo jiný nemůže přečíst. Je to pro mě veliká radost."

Otočila se a vytáhla list papíru.

„Podívejte se!" zhluboka se nadechla, „vystřihla jsem si to a schovala. Měl byste vědět, že si to čtu po večerech. Poprvé mi to ukázal tatínek. Šla jsem k oknu, abych si to přečetla. Kde to je? Nemohu to najít, řekla jsem a vrátila noviny. Ale dobře jsem to našla a přečetla si to. Byla jsem moc ráda."

Z jejich ňader a z papíru byla cítit krásná vůně. Otevřela papír a ukázala mu ho. Byla to jeho první báseň. Čtyři krátké verše k ní, k jezdkyni na bílém koni. Bylo to srdečné, jednoduché a průbojné vyznání, výbuch, který se nemohl udržet, ale který vyskakoval z řádků jako hvězdy na jarní obloze.

„Ano," řekl, „to jsem napsal. Je to už tak dávno, bylo to v noci, topoly šustily za oknem, když jsem psal. Ne, opravdu si to schováváte? Děkuji. Schovejte si to," vykřikl dojatě, ale hlubokým hlasem, „Pomyslete, že tu sedíte tak blízko mě. Cítím vaši ruku na své. Jde z vás teplo. Mnohokrát, když jsem byl sám a myslel na vás, mrzl jsem pohnutím. Ale teď je mi teplo. Když jsem byl naposledy doma, byla jste báječná. Teď jste ještě lepší. Jsou to oči, obočí, váš úsměv—ne, nevím, úplně všechno na vás."

Usmála se a podívala se na něj přivřenýma očima, které se temně modraly pod černými řasami. Měl příjemně teplý pohled. Myslela si, že je pro něj radostnou kořistí. Dotkla se ho nevědomky rukou.

„Děkuji!"

„Ne, Viktorie, neděkujte mi." Celá jeho duše k ní proudila, chtěl říct více. Byl to zoufalý výbuch. Cítil se jako opilý.

„Ano, ale Viktorie, jestli mě máte alespoň trochu ráda... Já nevím, ale řekněte sama, pokud to tak není. Buďte tak laskavá! Slibuji vám, že budu váš nejbližší. Ani nevíte, co všechno bych dokázal. Přemýšlím o tom všem a vím, že jsem plný nevykonaných skutků. Mnohdy to ze mě proudí, v noci chodím sem a tam po svém pokoji, protože jsem plný představ. Ve vedlejším bytě leží jeden muž, který nemůže spát, a tak buší do stěny. Když přichází ráno, chodí ke mně do bytu a je rozzuřený. Nevadí mi to, nestarám se o něj. Protože když na vás tak dlouho myslím, je to, jako byste byla u mě. Chodím k oknu a zpívám. Pomalu svítá, topoly venku šustí. Dobrou noc, říkám vstříc novému dnu. Je to pro vás. Teď spí, myslím si. Dobrou noc. Bůh jí žehnej. I já se ukládám k spánku. A tak plyne večer za večerem. Ale nikdy jsem netušil, že jste opravdu tak báječná. Teď už si vás budu takovou pamatovat navždy. Zřejmě si vás budu pamatovat…“

„Přijedete někdy domů?“

„Ne, ještě jsem neskončil. Ale ano, přijedu. Ještě nejsem připravený, ale udělám cokoliv na světě. Chodíte doma ještě někdy do zahrady? Vycházíte si občas večer ven? Mohl bych vás potkat. Možná bych vás mohl pozdravit. Co jiného. Ale jestli mě máte alespoň trochu ráda, snášíte mě, vystojíte mě, tak řekněte… Udělejte mi tu radost… Víte, je jedna palma, která kvete jednou za život a ten trvá až sedmdesát let, talipot. Ale kvete jen jednou. Teď kvetu já. Seženu si peníze a přijedu domů. Prodám to, co jsem napsal. Píšu totiž jednu velmi velkou knihu a tu teď prodám. Hned ráno. Všechno, co mám hotové. Dostanu za to balík peněz. Chtěla byste, abych přijel domů?“

„Ano.“

„Děkuji, Děkuji. Odpusťte mi, jestliže žádám mnoho. Je to tak krásné myslet si neobyčejně mnoho. Toto je nejšťastnější den mého života…“

Vzala klobouk a položila ho vedle sebe. Rozhlédla se. Kolem šla po ulici jedna dáma a žena s košíkem. Viktorie byla neklidná, podívala se na hodinky.

„Musíte už jít?“ zeptal se, „řekněte něco, než odjedete. Dopřejte mi slyšet váš hlas… Miluji vás a říkám to teď. Bude záležet na vaší odpovědi, co… Vládnete nade mnou. Co odpovíte?“

Pauza.

Sklonil hlavu.

„Ne, neříkejte to!“ prosil.

„Tady ne,“ řekla, „udělám to tamhle.“

Šli.

„Říká se, že se máte oženit s dívkou…, s dívkou, kterou jste zachránil. Jak se jmenuje?“

„S Kamilou, myslíte?“

„Kamila Seierová. Říká se, že se s ní oženíte.“

„Aha. Proč se na to ptáte? Ještě není dospělá. Byl jsem u ní doma. Jejich dům je tak velký a bohatý, zámek jako ten váš. Byl jsem tam mnohokrát. Ne, není dospělá.“

„Je jí patnáct let. Potkala jsem ji, byly jsme spolu. Okouzlila mě. Je tak půvabná.“

„Neožením se s ní.“

„Teď ne.“

Podíval se na ni, škubnutí mu proběhlo po tváři.

„Ale proč to teď říkáte? Chcete strhnout mou pozornost na někoho jiného?“

Šla rychlým krokem a neodpověděla. Ocitli se před domem úředníka. Vzala ho za ruku a táhla ho po schodech nahoru.

„Nepůjdu dovnitř,“ řekl udiveně.

Dotkla se zvonku a otočila se k němu a její ňadra se zavlnila.

„Miluji vás,“ řekla, „rozumíte? Jste to vy, koho miluji.“

Náhle ho táhla zpět po schodech dolů, tři, čtyři schody, objala ho a políbila ho. Chvěla se.

„Vás miluji.“

Vstupní dveře se otevřely. Uvolnila se z jeho objetí a běžela po schodech nahoru.

Kapitola IV

Svítá. Přichází den. Namodralé chvějivé zářijové ráno.

Vánek šumí ve větvích topolů v zahradě. Okno se otevírá, muž se vyklání ven, pobrukuje si. Nemá na sobě svrchník, dívá se na svět jako neoblečený blouznivec, který se dnes v noci propil do štěstí.

Náhle se otáčí od okna a dívá se na dveře. Někdo u něj klepe. „Vstupte!“ Jakýsi muž kráčí dovnitř.

„Dobré ráno,“ říká ke vstupujícímu.

Je to postarší muž, je bledý a rozzuřený a nese lampu, protože ještě není dost světlo.

„Chtěl bych vás ještě jednou poprosit, pane Mlynáři, pane Johanne Mlynáři, jestli si myslíte, že je to přiměřené,“ řekl muž zahořkle.

„Ne,“ odpověděl Johannes, „máte pravdu. Napsal jsem něco, co mě náhle napadlo. Podívejte se, toto všechno jsem napsal. Měl jsem dnes v noci štěstí. Ale teď jsem hotový. Otevřel jsem okno a trochu si zazpíval.“

„Řval jste. Byl to nejhlasitější zpěv, jaký jsem kdy slyšel, rozumíte? A navíc uprostřed noci.“

Johannes hrabe v papírech na stole a bere plnou ruku malých a velkých listů.

„Podívejte se. Povídám vám, ještě nikdy se mi nedařilo tak dobře. Jednou jsem viděl, jak uhodil blesk do telegrafní tyče. Po všem se rozprostřel oheň. Stejně proudil blesk do mě dnes v noci. Co mám udělat? Myslím, že proti mně nebudete nic mít, až uslyšíte, jak to všechno spolu souvisí. Seděl jsem tu a psal jsem, slyšíte, nepohnul jsem se. Myslel jsem na vás a byl jsem zticha. Pak přišel okamžik, kdy jsem na to zapomněl, moje hruď málem praskla, možná jsem se zvedl, možná jsem se vícekrát za noc zvedl a procházel se po podlaze. Byl jsem tak šťastný.“

„V noci jsem vás moc neslyšel, ale je naprosto neodpustitelné, že jste otevřel okno tak brzo ráno a ječel jste.“

„Dobře. Ano, je to neodpustitelné. Ale vysvětlil jsem vám to. Prožil jsem tuto noc jako žádnou jinou. Včera jsem něco zažil. Šel jsem po ulici a potkal své štěstí, slyšíte? Potkal jsem svou hvězdu. Víte, políbila mě. Její ústa byla tak červená. Miluji ji, políbila mě a opila mě. Už se vám někdy tak chvěly rty, že jste nemohl mluvit? Nemohl jsem mluvit, mé srdce třáslo s celým tělem. Běžel jsem domů a upadl do spánku. Seděl jsem tu na židli a spal. Večer jsem se probudil. Moje duše se náladou houpala nahoru a dolů a já jsem začal psát. Co jsem psal? Tady to je! Opanoval mě podivný nádherný proud myšlenek. Nebesa se otevřela. Pro mou duši to bylo jako teplý letní večer. Dostal jsem od anděla víno. Vypil jsem ho. Bylo to opojné víno. Pil jsem ho z granátového poháru. Slyšel jsem, jak odbíjejí hodiny? Viděl jsem, že lampa dohořela? Bože, ať tomu rozumíte! Všechno jsem zažil ještě jednou, šel jsem po ulici se svou milou. Všichni se za ní ohlíželi. Šli jsme do parku, potkali jsme krále, smekl jsem radostí klobouk až k zemi a král se za ní otočil, za mou milovanou, protože je tak velká a nádherná. Šli jsme znovu do města a všechny děti se za ní ohlížely, protože je mladá a nosí světlé šaty. Když jsme přišli k červenému kamennému domu, vstoupili jsme. Následoval jsem ji po schodech nahoru, chtěl jsem před ní klečet. Objala mě a políbila mě. To se mi stalo včera večer, není to moc dávno. Kdybyste se mě zeptal, co jsem napsal, odpověděl bych, že je to neukončená píseň na radost. Psal jsem o štěstí. Jako by štěstí leželo nahé přede mnou s dlouhým smějícím se hrdlem a chtělo ke mně."

„Ano, opravdu s vámi nechci dál mluvit," řekl pán naštvaně a rezignovaně, „hovořil jsem s vámi naposledy."

Johannes ho u dveří zastavil.

„Počkejte, měl byste vidět, že vám jakoby přeběhlo slunce přes obličej. Vidím to i teď, když jste se otočil. Byla to lampa, která vám pozlatila líce. Nejste už tak rozzlobený, viděl jsem to. Ano, otevřel jsem okno, zpíval jsem nahlas. Byl jsem bratr veškeré radosti. Tak to občas chodí. Rozum umírá. Měl jsem si uvědomit, že ještě spíte..."

„Celé město ještě spí."

„Ano, je brzo. Něco vám daruji. Přijmete to? Dala mi to jedna dívka, které jsem zachránil život. Prosím! Pojme dvacet cigaret. Nechcete si ji vzít? Aha, nekouříte. To byste se měl naučit. Měl bych k vám ráno přijít a omluvit se? Rád bych něco udělal, poprosil bych vás o odpuštění..."

„Dobrou noc."

„Dobrou noc. Půjdu si lehnout. To vám slibuji. Už odtud neuslyšíte žádný zvuk. A příště si dám pozor."

Muž odešel.

Johannes náhle otevřel dveře a volal: „Je to pravda, odjíždím. Už vás nebudu rušit. Hned ráno odjedu. Zapomněl jsem vám to říct."

Neodjel. Různé věci ho zdržely, musel leckam zajít, něco nakoupit, něco zaplatit a utekl den i večer. Pobíhal jako smyslů zbavený.

Nakonec zazvonil u úředníka. Byla tam Viktorie?

Viktorie byla na procházce.

Vysvětlil, že pocházejí ze stejného místa, slečna Viktorie a on, jen by ji chtěl pozdravit, kdyby tu byla. Dovolil by si ji pozdravit. Chtěl by poslat domů zprávu. Dobře.

Šel do města. Třeba ji potká, někde ji objeví, možná pojede vozem. Chodil kolem celý večer. Před divadlem ji uviděl. Pozdravil, usmál se a ještě jednou pozdravil. Odpověděla mu na pozdrav. Chtěl by jít k ní, bylo to jen pár kroků. Tu uviděl, že není sama, byl s ní Otto, úředníkův syn. Byl v uniformě poručíka.

Johannes přemýšlel. Teď mi dá určitě nějaké znamení, malý pohyb očima. Vešla do divadla červená, se svěšenou hlavou, jako by se chtěla schovat.

Třeba se s ní setká uvnitř. Koupil si lístek a šel do divadla.

Věděl o úředníkově lóži, ano, tito bohatí lidé mívají lóži. Tam seděla v celé své vznešenosti a rozhlížela se. Podívala se na něj? Nikdy.

Po prvním aktu ji sledoval na chodbě. Znovu pozdravil. Podívala se na něj trochu překvapeně a přikývla.

„Tam si můžeš jít pro vodu," ukázal Otto.

Odešli.

Johannes se na ně díval. Před očima měl zvláštní temno. Všichni lidé na něj byli naštvaní a strkali do něj. Mechanicky prosil o prominutí a stál. Zmizela.

Když se vrátila, hluboce se před ní uklonil a řekl:

„Promiňte, slečno..."

Otto odpověděl a mžouravě se na něj podíval.

„To je Johannes," představila ho, „poznáváš ho?"

„Pravděpodobně byste chtěl vědět, jak to vypadá u vás doma," začala. Její obličej byl krásný a klidný: „Opravdu nevím, ale určitě dobře. Výborně. Budu pozdravovat Mlynářovy."

„Děkuji. Odjíždí slečna brzy?"

„V příštích dnech. Ano, budu pozdravovat."

Přikývla a odešla.

Johannes se na ni díval, dokud nezmizela. Pak se vydal pryč. Věčné putování, smutný a těžký krok od ulice k ulici bil čas k smrti. V deset hodin stál u úředníkova domu a čekal. Za chvíli divadlo zavírá, za chvíli přijde. Mohl by otevřít dveře vozu a smeknout, otevřít dveře a sklonit se k zemi. Za půl hodiny konečně přijela. Mohl by stát u dveří a znovu si ji vybavovat ve vzpomínkách? Spěchal ulicí nahoru a neohlížel se. Slyšel, že se otevřela vrata a vůz vjel dovnitř. Vrata se zavřela. Otočil se.

Hodinu chodil sem a tam před domem. Na nikoho nečekal, nikam se nechystal. Náhle se otevřely dveře a vyšla Viktorie. Neměla klobouk a přes ramena si přehodila šálu. S obavami a v rozpacích se zeptala: „Chodíte tu a přemýšlíte?"

„Ne," odpověděl, „zda přemýšlím? Ne, jen tu chodím."

„Viděla jsem vás chodit sem a tam, a tak jsem si myslela... Viděla jsem vás ze svého okna. Musím hned zpátky."

„Děkuji, že jste přišla, Viktorie. Byl jsem tak zoufalý, ale už je to dobré. Promiňte, že jsem vás pozdravil v divadle. Bohužel jsem se po vás ptal i tady, ale chtěl jsem se s vámi setkat a zeptat se vás, co jste tím myslela, jaký je váš názor."

„Ano," řekla, „to přeci víte. Řekla jsem toho předevčírem až moc, takže jste to nemohl pochopit špatně."

„Není mi nic jasné."

„Už o tom nemluvme. Řekla jsem toho dost, příliš. Nechci vás dál trápit. Miluji vás. Předevčírem jsem nelhala, nelžu ani teď. Ale je toho tolik, co nás rozděluje. Mám vás moc ráda, ráda si s vámi povídám, raději s vámi než s kýmkoliv jiným, ale... Už se tu neodvažuji dál stát. Mohli by nás vidět z okna. Johanne, je tolik důvodů, které neznáte, takže mě neproste o další vysvětlení. Myslela jsem na to ve dne v noci. Vím, co říkám. Je to nemožné."

„Co je nemožné?"

„Všechno. Poslyšte, Johanne, chtěla bych z toho vyjít s hrdostí. Bylo by to pro nás oba lepší."

„Dobře, to můžete. Takže jste mě předevčírem obalamutila. Chodila jste tak, až jste mě potkala, a měla jste právě dobrou náladu..."

Otočila se a chtěla jít dovnitř.

„Udělal jsem něco špatně?" Jeho obličej byl bledý k nepoznání. „Myslím, co jsem udělal, že jsem vás prohrál...? Zkazil jsem něco za tyto dva dny?"

„Ne, tím to není. Jen jsem o tom přemýšlela. Vy ne? Celou dobu to bylo nemožné, víte? Mám vás ráda. Cením si vás..."

Dívá se na něj, jeho úsměv ji zraňuje, a ztěžka pokračuje: „Panebože, to nechápete, že vás tatínek odmítne? Proč mě nutíte to říkat. Víte to sám. K čemu to je? Nemám pravdu?"

Pauza.

„Ale ano," odpovídá.

„Kromě toho," pokračuje, „je tu spousta dalších důvodů... Ne, neměl byste už za mnou chodit do divadla. Bojím se vás. To už mi nikdy nesmíte udělat."

„Ne."

Bere si jeho ruku.

„Nepodíváte se někdy domů? Moc bych se na to těšila. Vaše ruka je tak teplá. Já mrznu. Už musím jít. Dobrou noc."

„Dobrou noc."

Ulice byla šedá a studená. Podobala se pásu písku, nekonečné cestě. Narazil na chlapce, který prodával staré zničené růže. Zavolal na něj, vzal si růži, dal mu maličkou zlatou pětikorunu jako dárek a šel dál. Po chvilce spatřil hlouček dětí, které si hrály před vraty. Jeden desetiletý chlapec sedí stranou a dívá se. Má staré modré oči, které sledují hru, propadlé tváře, hranatou bradu a na hlavě plátěnou čepici. Byla to jen podšívka z čepice. Toto dítě nosilo paruku, nemoc vlasů neustále netvořila jeho hlavu. Také jeho duše byla nejspíš zvadlá.

Toto všechno v něm vyvolalo pocit, že nemá vůbec žádnou jasnou představu, kde se nachází nebo kam jde. Navíc začalo pršet. Nevnímal to, nevytáhl svůj deštník, přestože ho nosil celý den s sebou.

Nakonec přišel na náměstí, kde stály lavičky. Posadil se. Pršelo víc a víc. Roztáhl deštník a zůstal sedět. Přepadla ho nepřemožitelná ospalost. Jeho srdce leželo v mlze. Zavřel oči a usnul.

Po chvilce se probudil, protože někdo z kolemjdoucích mluvil velmi nahlas. Zvedl se a šel dál. Jeho srdce bylo jasnější, vzpomínal si na všechno, na všechny události, dokonce i na chlapce, kterému dal pět korun za růži. Představil si jeho nadšení, když objevil tuto minci mezi svými šilinky, ne pětadvacet øre, ale pět korun ve zlatě. Buď s Bohem.

A děti asi byly vyhnané deštěm a hrály si v bráně, skákaly panáka a cvrnkaly kuličkami. A ten znetvořený desetiletý stařec seděl a díval se na ně. Kdo ví, třeba se z něčeho radoval, třeba měl v komoře loutku nebo panáka. Možná neztratil všechno ve svém životě. Třeba měl naději ve své vadnoucí duši.

Náhle se před ním objevila krásná kvetoucí dáma. Trhl sebou a zastavil. Ne, neznal ji. Přišla z boční ulice a pospíchala. Neměla deštník, i když pršelo. Dohnal ji, podíval se na ni a šel dál. Jak byla krásná a mladá. Mokne, nastydne. Nemohl se k ní přiblížit. Tak zavřel svůj deštník, aby nebyla mokrá sama. Když přišel domů, byla už půlnoc.

Na stole ležel dopis. Byla to pozvánka. Seierovi by byli potěšeni, kdyby k nim zítra večer přišel. Setkal by se se známými, mimo jiné—mohl to tušit—viděl by Viktorii, slečnu ze Zámku. S přátelským pozdravem.

Spal na židli. Po pár hodinách se probudil. Mrzl. Napůl spící, napůl bdící, prodchnutý mrazivým třesem, unavený předchozím dnem, sedl si ke stolu a chtěl krátce odpovědět na pozvánku, kterou nechtěl přijmout.

Napsal svou odpověď a chystal se odnést ji do poštovní schránky. Náhle ho napadlo, že i Viktorie je pozvaná. Aha, o ničem se mu nezmínila, bála se, že by mohl přijít, ale byla by vděčná mezi tolika cizími lidmi.

Roztrhal svůj dopis, napsal nový. Děkuji, přijdu. Jeho ruka se třásla vnitřní prudkostí, popadla ho rozhořčenost. Proč by tam neměl jít? Proč by se měl schovávat? Basta.

Jeho veliké duševní pohnutí s ním třese. Utrhl plnou hrst papírů z trhacího kalendáře a ocitl se o týden v budoucnosti. Namlouval si, že je z něčeho šťastný, z něčeho nadšený. Chtěl by si vychutnat tento okamžik. Chtěl by si zapálit dýmku a posadit se na židli. Dýmka je naprosto v nepořádku. Marně hledá nůž, náhle trhá jednu ručičku z hodin, aby s ní mohl vyčistit dýmku. Rád se dívá na takové ničení. Rozesmálo ho to a hledal něco dalšího, co by mohl zničit.

Čas běží. Oblečený do mokrých šatů si lehá na postel a usíná.

Když se probudil, byl už dávno den. Stále pršelo, ulice byla mokrá. Hlavu měl pomatenou. Zbytky snů se míchaly se zážitky z minulého dne. Necítil horečku. Naopak. Jeho horkost ustoupila. Rozprostřela se v něm svěžest, jako by chodil v dusném lese a náhle se ocitl u vody.

Někdo zaklepal. Pošťák mu přinesl dopis. Otevřel ho, podíval se na něj a přečetl si ho. Moc mu nerozuměl. Byl od Viktorie, lístek, polovina papíru. Zapomněla mu říct, že půjde večer k Seierovým. Ráda by se tam s ním setkala.

Chtěla by mu dát lepší vysvětlení. Chtěla by ho poprosit, aby na ni zapomněl, aby to bral jako muž. Omluvte ten ubohý papír. S přátelským pozdravem, Viktorie.

Šel do města, najedl se, vrátil se domů a napsal Seierovým omluvu. Nepřijde. Mohl by se zastavit třeba zítra večer. Dopis ihned odeslal po poslíčkovi.

Kapitola V

Přišel podzim. Viktorie odjela domů a ta zastrčená ulička žila svým životem se svými domy a tichem. V Johannově bytě se v noci svítilo. Rozsvěcel večer s hvězdami a zhasínal s prvními paprsky slunce. Pracoval, psal svou velkou knihu.

Dny a měsíce plynuly. Byl sám a nikoho nevyhledával. K Seierovým už nechodil. Často s ním fantazie hrála bláznivou hru a míchala se do jeho knihy nepřijatelnými nápady, které později musel vytrhnout a zahodit do koše. To ho často hodně rozrušilo.

Náhlý hluk uprostřed tichosti noci. Vůz rámusící po ulici ho dokázal odvést ze správné cesty.

Vůz vyjel z cesty. Pozor!

Proč? Proč by se měl vůbec zabývat osudem tohoto vozu? Jede pryč, možná už je za rohem. Možná tam stojí muž bez kabátu, bez čepice. Stojí tam nakloněný a hlavou se srazí s vozem. Bude přejetý, smrtelně zraněný, mrtvý. Muž zemře, je to jeho věc. Už si nikdy nezapne knoflíky u košile, přestane si ráno zavazovat tkaničky od bot, všechno má rozhalené, jeho hruď je nahá a vyhublá. Zemře… Muž naposledy ležel ve svém pokoji. Napsal příteli dopis, lístek, zprávu. Zemřel a zanechal tento dopis. Má datum a podpis, byl napsaný velkými a malými písmeny, i když ten, kdo ho napsal, byl za hodinu mrtvý. Je to tak podivuhodné. Jako obvykle své jméno podtrhl. Za hodinu byl mrtvý… Byl to jiný muž. Leží v malém bytě, který je vykládaný dřevem a modře natřený. A co? Nic. Na celém širém světě je to právě on, kdo zemře. Ví to. Myslí na to, dokud nepadne únavou. Vidí, že je večer, že hodiny ukazují osm hodin, ale nedochází mu, že neodbijí. Hodiny nebijí. Je na nich několik minut po osmé a dál tikají, ale nebijí. Chudák, jeho mozek už usnul. Hodiny odbily, ale on to nepostřehl. Tak propíchl díru do podobizny matky na stěně. Co s tímto obrázkem? K čemu to je, když musí odejít? Jeho unavené oči padly na květináč na stole. Natahuje ruku a zamyšleně strhává květináč ze stolu. Rozbíjí se na kusy. Proč by tu měl stát a být celý? Vyhazuje oknem náustek. Co by s ním dělal? Ví, že ho už nebude potřebovat. A za týden je muž mrtvý.

Johannes se zvedá a chodí sem a tam po pokoji. Soused se ve svém bytě probouzí, jeho chrápání ustává a je slyšet jeho hluboký dech a bolestivé sténání. Johannes jde ke stolu a sedá si na židli. Vítr šumí v topolech před jeho pokojem a přináší do jeho duše mráz. Listí starého topolu je oškubané. Topol mu připadá zoufale zdeformovaný. Hrbolaté větve brousí zeď domu a vydávají vrzavé zvuky jako dřevěný stroj, který drnčí a jede a jede.

Pohlédl na své papíry a četl, co napsal. Ano, jeho představy ho opět svedly ze správné cesty. Nemá vůbec co do činění se smrtí a projíždějícím vozem. Píše o zahradě, o zelené bujné zahradě doma, o zámecké zahradě. O tom píše. Teď leží mrtvá a zasněžená, ale stejně o ní píše. A není zima ani sníh, je jaro, všechno voní a vítr mírně fouká. Je večer. Jezírko je tiché, hluboké, jako olověné moře. Šeříky voní, v řadě stojí keře s poupaty a listy. Vzduch je tak klidný, je slyšet ptáky hrát si na druhé straně zátoky. Na cestičce v zahradě stojí Viktorie. Je sama, bíle oděná. Je jí dvacet let. Stojí tam. Její postava je vyšší než největší růžový keř. Dívá se na vodu, na lesy, na spící hory v dáli. Vypadá jako bílá duše uprostřed zahrady. Z cesty slyší kroky. Viktorie jde pár kroků k zastrčenému altánku, opírá se lokty o zeď a dívá se dolů na cestu. Muž na cestě smeká, sklání se až k zemi a zdraví. Viktorie přikyvuje. Muž se rozhlíží, na cestě není nikdo, kdo by ho mohl pozorovat, a přistupuje ke zdi. Viktorie uhýbá a volá: Ne, ne. Vzpírá se mu. Viktorie, říká, je věčná pravda to, co jste jednou řekla, nemohl bych si to vymyslet, že je to nemožné. Ano, říká Viktorie, a co tedy chcete? Je zcela blízko ní, jen zeď je rozděluje, jeho odpověď zní: Co chci? Vidíte, chci tu jen minutu stát. Je to naposledy. Přijdu k vám co nejblíže. Už od vás nejsem daleko. Mlčí. Minuta uplynula. Dobrou noc, říká a smeká klobouk až k zemi. Dobrou noc. Odchází. Nedívá se zpět…

Proč se neustále zabývá tím mrtvým? Zmačká list papíru a hodí ho ke kamnům. Leží tam už další papíry, které spálí. Pomíjivá hra fantazie, která vytekla ze svých břehů. Znovu píše o muži na cestě, který pozdravil a počkal, až uplyne jeho minuta. Řekl sbohem. Vzadu v zahradě stojí bíle oděná mladá dívka. Její dvacet let. Nedostane ho. Ne. Ale on stál u stěny, za kterou žila. Tak blízko jí jednou byl.

Uběhly týdny a měsíce. Přišlo jaro. Sníh už byl pryč, všude šuměla voda, jako by tekla ze slunce na měsíc. Vlaštovky se vrátily a v lese za městem se probudil život všelijakých zvířat a ptáků, kteří zpívali cizí řečí. Čerstvý sladký vzduch se linul ze země.

Jeho práce trvala celou zimu. Ve dne v noci hrály svou píseň suché větve topolů o stěnu domu. Přišlo jaro, bouře byly pryč, dřevěný stroj se zastavil.

Otevírá okno a dívá se ven. Ulice je zcela klidná, protože je půlnoc. Hvězdy svítí na nebi bez mraků, vypadá to na pěkný zítřek. Slyší hukot města, který se mísí s věčným šumem v pozadí. Náhle zapíská železniční píšťala. Jede noční vlak. Je jako osamocené kohoutí zakokrhání v tiché noci. Je čas pracovat, po celou zimu mu byla železniční píšťala výzvou k práci.

Zavírá okno a sedá si opět ke stolu. Hází na stranu knihy, které přečetl, a hledá papíry. Bere do ruky pero.

Teď je jeho velká práce skoro hotová. Chybí jen závěrečná kapitola, pozdrav odplouvající lodi. Už to má v hlavě:

Jeden pán sedí v hostinci u cesty. Jen projíždí. Je na dlouhé, velmi dlouhé cestě do světa. Má už šedivé vlasy a vousy. Je mu hodně let. Ještě je ale velký a silný. Ani není tak starý, jak vypadá. Venku stojí jeho vůz, koně odpočívají. Kočí je rád a spokojený, protože dostal od cizince víno a jídlo. Když pán napsal své jméno, hostinský ho poznal. Uklonil se a projevil mu velkou úctu. Kdo teď žije na Zámku? zeptal se pán. Kapitán, je velmi bohatý. Paní je ke všem milá. Ke všem? ptá se pán sám sebe, podivně se usmívá, i ke mně? Pán se opět posadí a na kousek papíru píše báseň. Těžkou a klidnou, ale s mnoha trpkými slovy. Ale potom roztrhá papír na kousky. Někdo klepe na dveře a vstupuje žlutě oděná žena. Zvedá závoj, je to zámecká paní, Viktorie. Je majestátní. Jeho tmavá duše je jako ozářená ohněm. Jste ke všem tak hodná, říká hořce, přicházíte i ke mně. Neodpovídá. Jen stojí a dívá se na něj. Její obličej je tmavě červený. Co chcete? ptá se stejně hořce jako předtím. Přišla jste mi připomenout minulost? Protože toto je naposledy, milostivá paní, odjíždím navždy. Paní stále neodpovídá, její rty se chvějí. To vám nestačí, že jsem vám jednou vyznal své bláznovství? Udělám to znovu. Chtěl jsem vás, ale nebyl jsem vám dost dobrý. Jste spokojená? Pokračoval s rostoucí zuřivostí. Odmítla jste mě, vzala jste si jiného. Byl jsem sedlák, medvěd, barbar, který byl celé dětství pronásledován lovci. Ale pak se pán vrhá na zem, vzlyká a prosí: Bože! Odpusťte mi. Jděte svou cestou. Všechna červeň zmizela z její tváře. Pak říká a vyslovuje každé slovo tak pomalu: Miluji vás. Rozumějte mi. Jste to vy, koho miluji. Sbohem. Byla jako ve svém mládí, schovala obličej do dlaní a rychle odešla.

Pokládá pero a naklání se dozadu. Ano. Tečka, konec. Tu leží kniha, všechny popsané papíry, devět měsíců práce. Hřejivá spokojenost ho prodchla, protože jeho dílo je u konce. Když tak sedí, dívá se oknem na rozbřesk, napadá ho nová myšlenka. Jeho duše pracuje dál. Je plný hlasů, jeho srdce leží jako bujná zahrada, kde se páří ze země.

Nějakým tajemným způsobem se ocitl v hlubokém mrtvém údolí, kde se nenacházelo nic živého. V dálce stály zapomenuté osamělé varhany, které hrály. Jde blíž. Prohlíží si je. Varhany krvácejí. Když hrají, řine se z jejich jedné strany krev. Později přišel k tržišti. Všechno je pusté, není vidět žádný strom, není slyšet žádný zvuk. Stojí tu jen pustý trh. V písku ale vidí stopy lidských bot. Ve vzduchu jsou ještě slyšet slova, tak nedávno bylo vše opuštěno. Přepadla ho podivná předtucha. Hlasy na opuštěném trhu se blíží. Bojí se jich. Odhání je, ale přicházejí stále znovu. Nejsou to slova. Jsou to starci, kteří tančí. Už je vidí. Proč tančí a proč se ze svého tance ani trochu neradují? Společnost starců je sinalá. Nevidí ho, jsou slepí. Volá na ně, ale oni ho neslyší. Jsou mrtví. Jde na východ, za sluncem a přichází ke kopci. Slyší volat hlas: Jsi u kopce? Ano, odpovídá, stojím pod kopcem. Tu říká hlas: Ten kopec, u kterého stojíš, je moje noha. Ležím svázaný v daleké zemi, pojď a osvoboď mě. Vydal jsem do nejzazší země. U mostu stojí muž a sleduje ho. Sbírá stíny. Je z pižma. Objal ho ledový strach při pomyšlení, že tento muž mu chce vzít stín. Plive na něj a hrozí mu svázanýma rukama, ale muž neklidně stojí a čeká na něj. Otoč se, volá za ním hlas. Otáčí se a vidí hlavu, která se kutálí na cestě a ukazuje mu směr. Hlava patřila člověku. Sem tam se tiše směje. Následuje ji. Kutálí se dny a noci, ale stále ji sleduje. Na břehu moře vklouzla do země a schovala se. Brodí do moře a potápí se. Ocitá se u brány a potkává obrovskou bojovnou rybu. Na krku má hřívu a doráží na něj jako pes. Za rybou stojí Viktorie. Natahuje k ní ruce, je nahá a směje se na něj. V jejích vlasech řádí bouře. Volá na ni a slyší svůj křik. Probouzí se.

Johannes vstává a jde k oknu. Už je docela jasno. V zrcátku na parapetu okna vidí, že jeho skráně jsou červené. Zhasíná lampu a ještě jednou čte poslední stránku své knihy. Lehá si do postele.

Odpoledne toho dne Johannes zaplatil nájemné, doručil svůj rukopis a opustil město. Jel do zahraničí. Nikdo nevěděl kam.

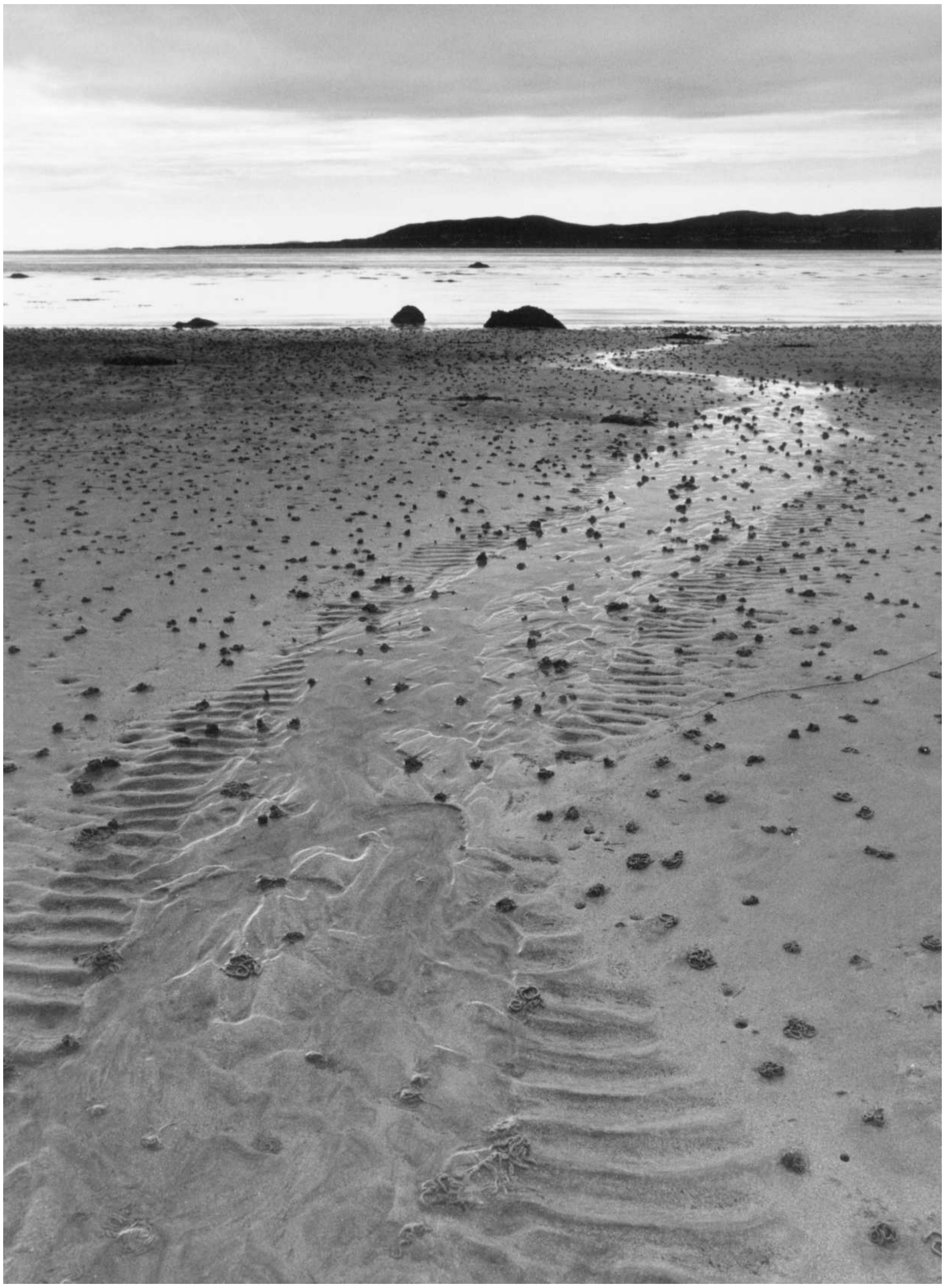

Kapitola VI

Johannova kniha vyšla. Království, malý šumný svět hlasů, nálad a zjevů. Prodávala se, četla se a prosazovala se. Měsíce ubíhaly. Johannes vydal další knihu. Co teď? Jeho jméno vyslovovala všechna ústa, provázelo ho štěstí. Tato kniha byla napsána hodně daleko. Byla vzdálena domácím událostem. Byla tichá a silná jako víno.

Drahý čtenáři, toto je vyprávění o Didrikovi a Iselině. Napsaná v dobrých časech, ve dnech, kdy se všechny starosti zdály tak malé. O Didrikovi, kterého zasáhl Bůh láskou.

Johannes byl v cizí zemi, nikdo nevěděl kde. Uběhl více než rok, než se někdo dozvěděl, kde je.

„Myslím, že někdo klepe na dveře," říká jednou večer starý mlynář.

Mlynář i jeho žena poslouchají a tiše sedí.

„Ne, to nic nebylo," říká žena, „už je deset hodin, je skoro noc."

Uběhlo několik minut.

Pak někdo silně a rozhodně zaklepal, jako by si dodal odvahy. Mlynář otevírá. Venku stojí zámecká slečna.

„Nemějte strach, to jsem jen já," říká a usmívá se trochu ustrašeně. Jde dovnitř. Mlynář jí podává židli, ale Viktorie stojí. Má hlavu zahalenou do šály a na nohou malé nízké střevíčky, ačkoliv ještě není jaro a sucho.

„Chtěla jsem vás jen varovat, že přijede poručík, můj přítel. Možná tu bude střílet sluky. Chtěla jsem vás varovat. Takže buďte klidní."

Mlynář a jeho žena se udiveně dívají na Viktorii. Nikdy předtím je nikdo ze Zámku nevaroval, že hosté budou lovit v lese a na lukách. Pokorně jí poděkovali. Bylo to od ní tak milé.

Viktorie jde zpět ke dveřím.

„To je vše, co jsem chtěla. Myslela jsem, že vy, staří lidé, budete rádi, když vás na to upozorním."

Mlynář odpovídá: „Když si to slečna přeje. Slečna bude mokrá v těchto střevíčkách."

„Ne, cesta je suchá," říká krátce, „už půjdu. Dobrou noc."

„Dobrou noc."

Bere za kliku a odchází. Ve dveřích se obrací a ptá se: „Je to pravda—Johannes. Slyšeli jste o něm?"

„Ne, nic. Děkuji ze optání. Nic."

„Přijede asi brzo. Myslela jsem, že máte nějakou zprávu."

„Ne, nic od minulého jara. Johannes je asi někde v cizině."

„Ano, v cizině. Má se dobře. Sám píše ve své knize, že prožívá bezstarostné dny. Má se asi dobře."

„No ano, Bůh ví. Čekáme ho. Ale nepíše nám. Jen čekáme.“

„Asi se tam má lépe, když píše, že má jen malé starosti. Ano. Jen bych chtěla vědět, jestli se na jaře vrátí. Ještě jednou dobrou noc.“

„Dobrou noc.“

Mlynář a jeho žena jdou s Viktorií ven. Dívají se na ni, jak jde k Zámku se vztyčenou hlavou a v malých střevíčkách navzdory kalužím a blátu.

Za několik dní přišel dopis od Johanna. Chystá se domů. Přibližně za měsíc bude jeho kniha hotová. Dařilo se mu dobře v tomto dlouhém čase. Nová práce je téměř hotová. Jeho hlava byla plná života.

Mlynář se vydal k Zámku. Na cestě našel kapesník s Viktoriinými iniciálami, ztratila ho předevčírem večer.

Zámecká slečna byla nahoře. Služebná se nabídla, že jí přinese zprávu. O co jde?

Mlynář to odmítl. Raději by počkal.

Slečna nakonec přišla.

„Slyšela jsem, že se mnou chcete mluvit,“ řekla a otevřela dveře do jedné místnosti.

Mlynář vešel do pokoje. Vytáhl kapesník a řekl: „A také jsme dostali dopis od Johanna.“

Její tvář se zřetelně pohnula. Na chvilku, na krátkou chvilku. Odpověděla: „Mockrát vám děkuji. Ano, je to můj kapesník.“

„Opět přijede domů,“ pokračoval mlynář šeptem.

Měla ve tváři studený výraz.

„Mluvte nahlas, mlynáři. Kdo přijede?“

„Johannes.“

„Johannes. Ano, a co?“

„Ne, to bylo... Mysleli jsme, že bych vám to měl říci. Mluvil jsem o tom se ženou. Myslela si totéž. Ptala jste se, jestli přijede na jaře. Ano, přijede.“

„Tak to jste velmi šťastní,“ řekla slečna, „kdy přijede?“

„Za měsíc.“

„Aha. A ještě něco jiného?“

„Jen jsme mysleli, protože jste se ptala... Ne, nic jiného, jen toto.“

Mlynářův hlas se opět utišil.

Vyprovodila ho ven. Na chodbě potkala svého otce. Jdouc kolem, řekla mu nahlas a radostně: „Mlynář říká, že se Johannes vrátí domů. Pamatuješ si přece Johanna?“

Mlynář prošel zámeckou bránou. Slíbil si, že už nikdy, nikdy nebude poslouchat v těchto věcech svou ženu. Ano, řekne jí to.

Kapitola VII

Kdysi si chtěl z jeřábu u rybníka udělat rybářský prut. Uběhlo mnoho let. Kmínek už byl silnější než jeho paže. Díval se na něj překvapeně.

Dál proti proudu řeky rostl neprostupný prales kapradin, úplný les, kde na zemi pobíhala různá stvoření a kapradiny se nad nimi uzavíraly. Prodíral se pralesem jako ve svém dětství. Máchal rukama a nohama rozhrnoval kapradiny. Hmyz utíkal před silným mladíkem.

Nahoře u granitové jeskyně našel trnkový keř, sasanky a fialky. Několik jich utrhl. Připomněly mu dávné dny. V dálce se modraly stráně se sousedními staveními. Na druhé straně zátoky zakukala kukačka.

Posadil se. Po chvilce si začal pobrukovat. Slyšel kroky na cestě.

Byl večer, slunce bylo nízko. Ale vzduch se ještě chvěl teplem. Nad lesy, stráněmi a zátokou se vznášelo ticho. Žena přicházela k jeskyni. Byla to Viktorie. Nesla košík.

Johannes se zvedl, pozdravil a chtěl se vzdálit.

„Nebudu vás rušit," řekla, „chtěla jsem jen pár květin."

Neodpověděl. Ani nepomyslel, že by v zámecké zahradě neměli všechny květiny na světě.

„Vzala jsem si na květiny košík. Ale možná žádné nenajdu. Chci je postavit na stůl. Budeme mít společnost."

„Tady rostou sasanky a fialky. Nahoře roste chmel, ale možná je na něj ještě brzy."

„Jste bledší, než když jsme se viděli naposledy," poznamenala, „jsou to už dva roky. Slyšela jsem, že jste byl pryč. Četla jsem vaše knihy."

Nadále neodpovídal. Napadlo ho, že by mohl říct: Dobrý večer, slečno. A jít. Z místa, kde stál, to byl jen jeden krok na další kámen. Odtamtud jeden k ní. Jako by se nic nestalo. Stála mu přímo v cestě. Měla žluté šaty a červený klobouk. Byla podivně krásná. Krk měla holý.

„Překážím vám v cestě," zamumlal a poodstoupil. Ovládal se, aby neprozradil pohnutí mysli.

Teď už byl mezi nimi jen jeden krok. Neudělala mu vůbec žádné místo, aby mohl projít. Zůstala stát. Dívali se na sebe. Náhle se začervenala, sklopila zrak a ustoupila. Její obličej znejistěl, ale stále se usmívala.

Prošel kolem ní, ale zastavil se. Zahleděl se na její zoufalý úsměv. Jeho srdce se zachvělo.

Řekl do větru: „Ano, už jste samozřejmě byla mnohokrát ve městě. Od té doby... Už vím, kde rostly květiny za starých časů: na kopečku u vaší vlajky."

Otočila se. Díval se na ni překvapeně, protože její obličej zbledl a znejistěl.

„Přijdete k nám večer?“ zeptala se, „jestli přijdete do společnosti. Budeme mít společnost,“ pokračovala a její obličej se opět začervenal, „přijede někdo z města. Pošlu vám zprávu. Co tomu říkáte?“

Neodpověděl. Společnost nebyla nic pro něj. Nepatřil na Zámek.

„Nesmíte mi říct ne. Slibuji vám, že se nebudete nudit. Myslela jsem na to. Mám pro vás překvapení.“

Pauza.

„Už mě nemůžete víc překvapit.“

Kousla se do rtu. Zoufalý úsměv opět přeběhl po její tváři.

„Co ode mě chcete?“ řekla nezvučně.

„Nechci od vás nic, slečno Viktorie. Seděl jsem tu na kameni a nabídl jsem, že uhnu.“

„Ach ano. Celý den jsem byla doma. A pak jsem přišla sem. Mohla jsem jít nahoru podél řeky, po druhé cestě, takže bych sem vůbec nepřišla.“

„Drahá Viktorie, toto místo patří vám.“

„Jednou jsem vám ublížila, Johanne, chtěla bych se s vámi opět udobřit. Opravdu mám překvapení, o kterém si myslím... Řekněme, že z toho budete mít radost. Nemohu říct více. Ale chci vás tentokrát poprosit, abyste přišel.“

„Chcete to?“

„Ano, děkuji vám za vaše přátelství.“

Když přišel dolů do lesa, otočil se a podíval se zpět. Posadila se a košík ležel vedle ní. Nešel domů, ale chodil po cestě tam a zpět. Proudilo v něm tisíc myšlenek. Překvapení? Řekla to teď, docela nedávno. Její hlas se chvěl. Přepadla ho nervózní radost. Jeho srdce divoce bilo. Cítil, že se vznáší nad cestou, po které šel. Byla to jen náhoda, že právě v tento den byla žlutě oděná? Podíval se na její ruku, kde dříve nosila prsten—nebyl tam.

Uběhla hodina. Vůně lesa a luk ho objaly, táhly do jeho plic, do jeho srdce. Sedl si, lehl si na záda a ruce složil pod krk. Dlouho poslouchal kukání z opačné strany zátoky. Vášnivý zpěv ptáků se kolem něj chvěl ve vzduchu.

Zažil to všechno ještě jednou. Přišla k němu v granitové jeskyni ve svých žlutých šatech a krvavě červeném klobouku. Vypadala jako tažný pták, který skáče z kamene na kámen. Zastavila se před ním. Nebudu vás rušit, řekla a usmála se. Její smích byl červený, celý obličej měla rozzářený. Rozsypala kolem sebe hvězdy. Na jejím krku vystouplo několik modrých žil. Pihy pod očima dodaly jejímu obličeji barvu. Bylo jí dvacet let.

Překvapení? Co tím myslela? Třeba mu ukáže jeho knihy, dva, tři svazky, které sama koupila a rozřezala? No prosím, trocha pozornosti a radosti. Nezahoďte mou upřímnou nabídku.

Ztěžka se zvedl a zůstal stát. Viktorie se vracela zpět. Měla prázdný košík.

„Nenašla jste žádné květiny?“ zeptal se nepřítomně.

„Ne, vzdala jsem to. Vůbec jsem nehledala, jen jsem tam seděla.“

„Málem jsem zapomněl, neměla byste si vůbec myslet, že jste mi ublížila. Není tu žádný důvod k udobřování.“

„To ne,“ odpověděla vítězně. Podívala se na něj a přemýšlela, „to ne. Myslela jsem, že tenkrát… Nechci, abyste v sobě stále nosil hořkost vůči mně kvůli tomu, co se stalo.“

„Ne, necítím k vám kvůli tomu hořkost.“

Viktorie o tom chvíli přemýšlela. Náhle pozvedla hlavu.

„Tak to je dobře. Ne, to bych přece měla vědět. Tak hluboký dopad to mít nemohlo. Ano. Tak už o tom nemluvme.“

„Ne, nemluvme o tom. Můj názor je vám stejně lhostejný jako dříve.“

„Na shledanou. Zatím.“

„Na shledanou,“ odpověděl.

Každý šel svou cestou. Johannes se zastavil a otočil se. Viktorie šla dál. Natáhl ruce a šeptal si, říkal si pro sebe něžná slova: Necítím k vám žádnou hořkost, ne, to tedy ne, ještě vás miluji, miluji vás…

„Viktorie!“ zavolal.

Trhla sebou, otočila se, ale pokračovala ve své cestě.

Uběhlo několik dní. Johannes byl nanejvýš neklidný, nespal, trávil téměř celé dny v lese. Vylezl na borovicový kopec, kde stála žerď. Vlála na ní vlajka. I na Zámecké věži visela vlajka.

Ovládlo ho podivné napětí. Na Zámek přijedou cizí lidé, bude slavnost.

Bylo teplé klidné odpoledne. Řeka tekla horkou krajinou. Parník plul zátokou a zanechával za sebou vějíř bílých pruhů. Čtyři vozy vyjely ze zámeckého dvora a vydaly se k přístavu.

Loď přirazila, dámy a pánové vystoupili na pevninu a zaujali svá místa ve vozech. Ozvala se řada výstřelů ze Zámku. Dva muži stáli na věži a nabíjeli a stříleli, nabíjeli a stříleli z loveckých pušek. Když vystřelili jednadvacetkrát, vozy projely zámeckou bránou a střelba ustala.

Ano, na Zámku bude slavnost. Cizí lidé byli přivítáni střelbou a vlajkami. Ve vozech seděli i vojáci, možná tu byl i Otto, poručík.

Seběhl z kopce a vydal se domů. Zastavil ho jeden muž ze Zámku. Měl pod čepicí dopis. Poslala ho slečna Viktorie a chtěla na něj ihned odpověď.

Johannes četl dopis. Jeho srdce tlouklo. Viktorie ho přece už pozvala, napsala mu srdečnými slovy a prosila ho, aby přišel. Ještě jednou by ho chtěla pozvat. Odpovězte ihned.

Byl podivně a nečekaně šťastný. Krev mu stoupla do hlavy. Ano, přijde hned.

„Prosím!“

Vytáhl z kapsy až příliš mnoho peněz, dal je poslíčkovi a pospíchal domů, aby se převlékl.

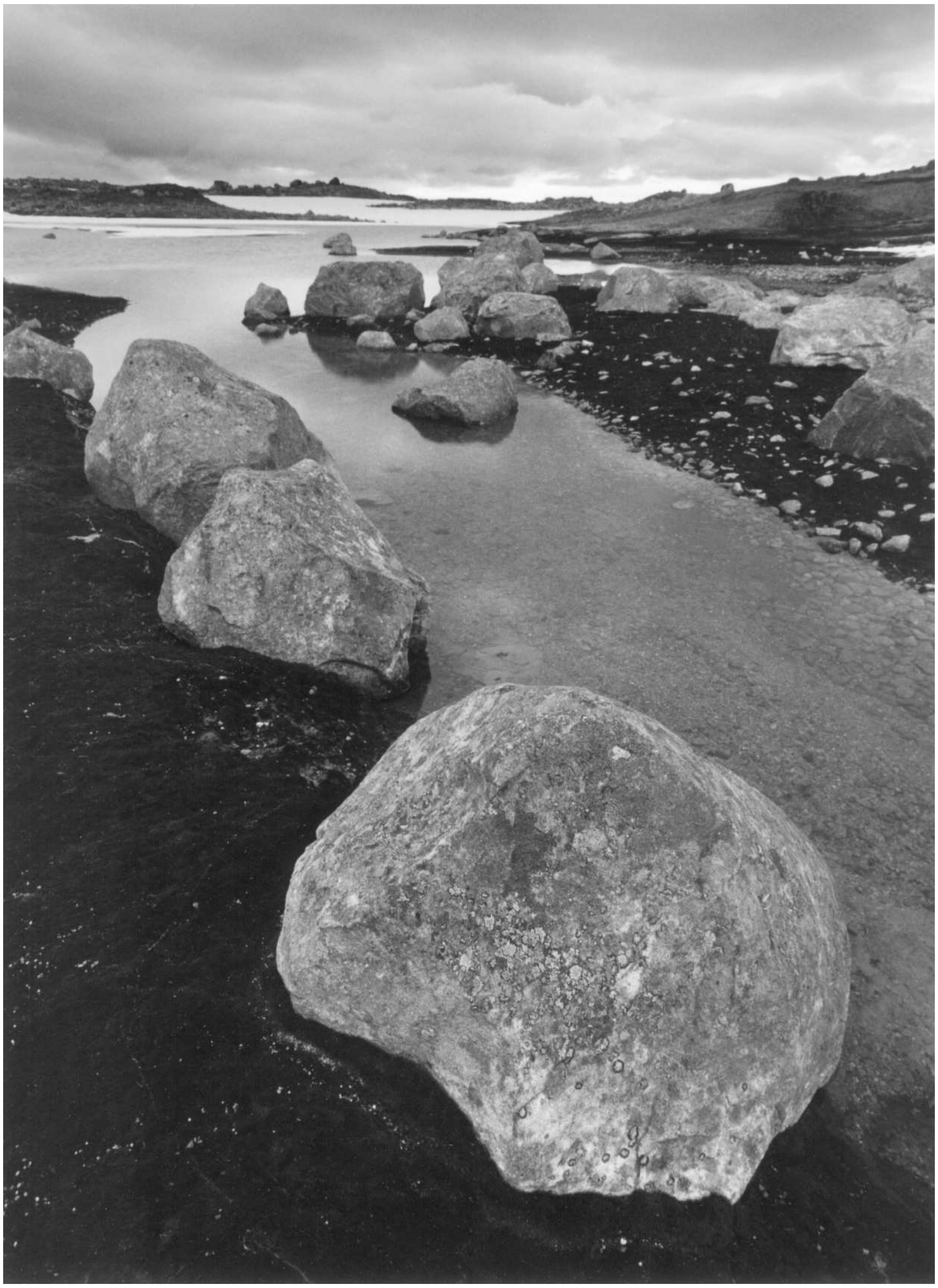

Kapitola VIII

Poprvé ve svém životě prošel Johannes zámeckou bránou a vydal se po schodech do prvního patra. Z místnosti bzučely rozličné hlasy. Jeho srdce silně tlouklo. Zaklepal na dveře a vstoupil.

Přivítala ho zámecká paní a stiskla mu ruku. Těšilo ji, že se s ním mohla setkat. Pamatovala si ho už z doby, kdy byl jen takhle vysoký. Teď už byl dospělý muž... Vypadalo to, jako by zámecká paní chtěla ještě něco říct. Chvilku držela jeho ruku a zkoumavě se na něj dívala.

Také přišel zámecký pán. Podal mu ruku. Řekl jako jeho žena, že je z něj velký muž. Slavný muž. Moc ho těšilo...

Byl představen pánům a dámám, úředníkovi, který měl na sobě své řády, jeho manželce, statkáři ze sousedství a Ottovi. Viktorii nikde neviděl.

Uběhla chvilka. Vstoupila Viktorie. Bledá a nejistá. Vedla za ruku mladou dívku. Obešly celý sál a se všemi se pozdravily, s každým se chvilku bavily. Zastavily se u Johanna.

Viktorie se usmála a řekla: „Podívejte, to je Kamila. Není to překvapení? Však vy se už znáte."

Chvilku stála a na oba se dívala. Poté odešla ze sálu.

V prvním okamžiku stál Johannes upjatě na svém místě. Byl zmatený. To bylo to překvapení. Viktorie mu našla za sebe náhradu. Poslyšte, buďte spolu, lidičky. Jaro je v plném květu, slunce svítí. Chcete-li, otevřte okna, protože zahrada krásně voní, špačci si hrají v břízách. Proč se nebavíte? Smějte se!

„Ano, známe se," řekla Kamila přímo, „to tady jste mě tenkrát vytáhl z vody.

Byla mladá, světlá, veselá a oděná v červených šatech. Bylo jí sedmnáct let. Johannes zatnul zuby, smál se a žertoval. Postupně ho její radostná slova začala osvěžovat, mluvili spolu dlouho a jeho srdce se uklidnilo. Měla stále ještě půvab mladých let, držela hlavu nakřivo a se zájmem poslouchala jeho každé slovo. Poznával ji, nepřekvapila ho.

Viktorie přišla opět do místnosti a vedla poručíka. Řekla Johannovi: „Znáte Otta, mého snoubence? Určitě si ho dobře pamatujete."

Pánové se znali. Řekli si jen nejnutnější slova, poklonili se a rozloučili se. Johannes a Viktorie zůstali stát sami.

„Toto bylo to překvapení?"

„Ano," odpověděla bolestivě a netrpělivě, „udělala jsem to nejlépe, jak dovedu. Nevím, jak bych to měla udělat lépe. Nebylo to nepatřičné. Raději mi poděkujte. Vím, že jste rád."

„Děkuji vám. Ano, jsem rád."

Popadlo ho nepostihnutelné zoufalství. Jeho obličej zbledl. Jestliže mu někdy ublížila, bylo to teď napraveno. Byl jí upřímně vděčný.

„Také jsem si všiml, že dnes máte prsten. Už ho neodkládejte.“

Pauza.

„Ne, teď už ho nesvléknu.“

Dívali se do očí. Jeho rty se pohybovaly. Ukázal hlavou na poručíka a řekl rychle a hrubě:

„Máte vkus, slečno Viktorie. Je to pěkný muž. Jeho nárameníky mu pěkně zdůrazňují ramena.“

Klidně odpověděla: „Ne, není hezký. Ale je to vzdělaný muž. To také něco znamená.“

„To bylo ke mně, děkuji!“ hlasitě se smál a bezostyšně dodal: „A má v kapsách peníze. To znamená víc.“

Vzdálila se.

Přecházel od stěny ke stěně jako vězeň. Kamila s ním mluvila, ptala se, ale neslyšel ji a neodpovídal. Opět něco řekla, chytila ho za ruku a znovu se ho marně zeptala.

„Ne, teď chodí a přemýšlí,“ volala a smála se, „přemýšlí a přemýšlí.“

Viktorie to slyšela a odpověděla: „Chce být sám. I mě poslal pryč.“

Náhle přišla až k němu a řekla hlasitě: „Jsou tu důvody, proč byste se mi měl omluvit. O to se nemusíte starat. Naopak. Já se vám omlouvám, že jsem vám poslala pozvánku tak pozdě. Bylo to ode mě nepozorné. Skoro jsem na to zapomněla. Skoro jsem na vás zapomněla. Ale doufám, že mi odpustíte, protože mám tolik starostí.“

Zaraženě na ni zíral. Kamila se zmateně dívala z jednoho na druhého. Viktorie před sebe hleděla svým studeným, bledým obličejem a její tvář byla zcela klidná. Pomstila se.

„Toto jsou naši mladí kavalíři,“ řekla Kamile, „nemůžeme od nich čekat příliš mnoho. Tam vzadu sedí můj snoubenec a vypráví o lovu losa a tady stojí básník a přemýšlí... Řekněte něco, básníku!“

Trhl sebou. Žilky na skráních se mu modraly.

„Dobře. Prosíte mě, abych něco řekl. Dobře.“

„Ale ne, nenamáhejte se.“

Už chtěla odejít.

„Abych pravdu řekl,“ vyslovoval pomalu, ale jeho hlas se třásl, „abych tedy začal, zamilovala jste se v nedávné době, slečno Viktorie?“

Několik sekund byla naprosto ticho. Slyšeli bít svá srdce. Kamila ustrašeně poznamenala: „Viktorie je samozřejmě zamilovaná do svého snoubence. Nedávno se přeci zasnoubili. Vy o tom nevíte?“

Dveře do jídelny se otevřely.

Johannes si našel své místo a zůstal před ním stát. Celý stůl se před jeho očima houpal nahoru a dolů. Viděl mnoho lidí a slyšel šum hlasů.

„Prosím, tady je vaše místo, řekla přátelsky zámecká paní. Měli by se teď všichni posadit.“

„Promiňte,“ řekla Viktorie přímo za ním.

Ustoupil na stranu.

Vzala jeho kartičku a posunula ji o několik míst, o sedm míst, vedle starého muže, který kdysi býval na Zámku domácím učitelem a který se rád napil. Vzala druhou kartičku zpátky a posadila se. Zámecká paní se o cosi starala na druhé straně stolu a opomněla se na něj podívat. Byl ještě více zmatený a zahleděl se na své nové místo. První místa obsadili Ditlefovi kamarádi z města a mladý muž s diamantovými knoflíky na prsou. Vlevo od něj seděla Viktorie, vpravo Kamila.

A večeře začala.

Domácí učitel si pamatoval Johanna z dětství. Rozhovor se mezi nimi rychle rozproudil. Vyprávěl, že také pěstoval poezii ve svých mladých letech. V jeho domě leží rukopisy. Johannes by se na ně měl přijít podívat. Teď byl pozvaný do tohoto domu na slavnost, aby se účastnil radosti z Viktoriina zasnoubení. Zámecký pán a paní mu připravili toto překvapení ze starého přátelství.

„Nic jsem od vás nečetl,“ řekl, „čtu jen své básně, pokud chci něco číst. Mám ve své zásuvce básně a vyprávění. Budou vydány po mé smrti. Přeci si přeji, aby publikum vědělo, kdo jsem byl. Ach ano, my trochu starší v oboru nejsme tak žhaví vydávat své dílo, jako jsou lidé dnes. Na zdraví!“

Jídlo pokračuje. Zámecký pán zvoní na svou skleničku a zvedá se. Jeho jemný, hubený obličej hraje pohnutím a zdůrazňuje, jak je šťastný. Johannes má hlavu sklopenou. V jeho sklenici už nic není a nikdo mu nenalévá. Cítí se být na okraji a ještě víc se sklání. Teď to přišlo.

Řeč byla půvabná a byla přijata s hlasitým pozdvižením. K dceři zámeckého pána a k synovi úředníka přicházelo množství přání ze všech koutů stolu.

Johannes dopil svou sklenku.

Několik minut po tom, co se vytratilo jeho zoufalství, vrátil se mu klid. Šampaňské tlumeně pálilo v jeho žilách. Slyšel, že také úředník má svou řeč a že i po jeho řeči se ozývá hurá a bravo a zvoní se na sklenky. Jednou se podíval na Viktoriino místo. Je bledá a utrápená, má svěšenou hlavu. Naproti tomu na něj kývla Kamila. Odpověděl jí přikývnutím.

Domácí učitel po jeho straně dál vypravuje: „Je to krásné, je to tak krásné, když se dva spojí. Nepřál mi to osud. Byl jsem mladý student, velké vyhlídky, hodně nadání. Otec měl starobylé jméno, velký dům, bohatství, mnoho lodí. Dokonce se odvažuji říct, že jsem měl opravdu velmi dobré vyhlídky. Ona byla také mladá a vysoce postavená. Přišel jsem k ní a otevřel jsem své srdce. Ne, odpověděla. Rozumíte jí? Ne, to by nechtěla, odpověděla. Dělal jsem, co jsem mohl. Pracoval jsem a bral jsem to jako muž. Pak měl můj otec špatný rok, ztroskotal, měl dlužné směnky, zkrátka zbankrotoval. Co jsem pak dělal já? Znovu jsem to nesl jako muž. Vtom se opět objevila ona. Přišla ke mně, našla mě ve městě.

Co po mně chtěla? jistě se ptáte. Byl jsem chudý, dostal jsem učitelské místo, všechny moje vyhlídky zmizely a svou poezii jsem hodil do zásuvky. Vtom přišla a chtěla mě. Chtěla mě."

Učitel se podíval na Johanna a zeptal se: „Rozumíte tomu?"

„Ale pak jste zase vy nechtěl?"

„Mohl jsem? Nahý, nahý, ubohý učitel. Tabák do dýmky jsem měl jen v neděli. Nemohl jsem ji tak trápit. Ale jen se ptám: Rozumíte tomu?"

„A co s ní bylo potom?"

„Ach Bože, neodpovídáte na mou otázku. Vdala se za jednoho kapitána. O rok později. Za kapitána v artilerii. Na zdraví!"

Johannes řekl: „Říká se, že určité ženy hledají upotřebení svého soucitu. Když se člověku daří dobře, nenávidí ho a cítí se zbytečné. Když se má špatně, je nahý a ubohý, triumfují a říkají: Jsem tady."

„Ale proč nepřišla v dobrých dnech. Měl jsem přeci tak dobré vyhlídky."

„Prostě chtěla počkat, až budete ohnutý k zemi. Bůh ví."

„Ale já jsem se nesklonil k zemi. Nikdy. Zachoval jsem si svou hrdost a dal jsem jí košem. Co na to říkáte?"

Johannes mlčel.

„Možná máte pravdu," řekl starý domácí učitel, „máte, a to ví sám Bůh a všichni jeho andělé, pravdu," vybuchl rozjařeně a pil dál, „nakonec si vzala starého kapitána. Stará se o něj, krájí mu jídlo a je paní domu. Kapitán v artilerii."

Johannes se postavil. Viktorie seděla se sklenicí a dívala se na něj. Držela sklenici vysoko ve vzduchu. Cítil píchnutí v celém těle. Také vzal svou sklenici. Jeho ruka se klepala.

Pak hlasitě zavolala na jeho souseda a smála se. Volala jméno domácího učitele.

Johannes poníženě položil svou sklenici na stůl a bezradně se usmíval do vzduchu. Všichni se na něj dívali.

Starý učitel byl pohnutý k slzám nad touto přátelskou pozorností své bývalé žákyně. Pospíšil si a pil do dna.

„A teď tu chodím jako starý muž," pokračoval, „chodím tu a udusávám zemi. Sám a neznámý. To byl můj osud. Nikdo neví, co je ve mně. Ale nikdo mě neslyšel fňukat. Jak to je? Slyšel jste o divokých hrdličkách? O hrdličkách, které jsou tak melancholické, že než se napijí, zakalí čistou pramenitou vodu?"

„To nevím."

„Dobře. Ale je to tak. A to samé dělám já. Nedostal jsem ji, jak se mělo stát. Ale nemám vlastně tak málo radosti. Jen si ji kalím. Neustále si ji kalím. Díky tomu mě nemůže zklamání překvapit ze zálohy. Tady vidíte Viktorii. Připila si se mnou. Býval jsem jejím učitelem. Teď se bude vdávat a mě to moc těší. Mám z toho čisté osobní potěšení, jako by byla moje vlastní dcera. Třeba budu učit i její děti. Člověk má vlastně v životě nemálo radostí. Čím více přemýšlím o tom, co jste řekl, tím více se mi zdá, že máte pravdu. Ví Bůh, že máte… Omluvte mě na okamžik.“

Zvedl se, vzal svou sklenici a šel k Viktorii. Už trochu vrávoral a byl celý shrbený.

Bylo mnoho projevů. Poručík mluvil, statkář ze sousedství připil Viktorii, paní domu. Náhle se postavil pán s diamanty na prsou a zmínil Johannovo jméno. Dostal k tomu svolení, chtěl básníkovi přinést pozdravení od mladých. Byla to čirá přátelská slova, dobře míněné poděkování od lidí stejného věku, plné uznání a obdivu.

Johannes ani nevěřil svým uším. Pošeptal starému učiteli: „To mluví o mně?“

„Ano. Předstihl mě. Já sám jsem to chtěl udělat, Viktorie mě o to už odpoledne požádala.“

„Kdo vás o to požádal?“

Učitel se na něj podíval.

„Nikdo,“ odpověděl.

Při řeči směřovaly všechny oči k Johannovi. Sám zámecký pán mu přikývl, úředníkova žena si nasadila brýle, aby se na něj podívala. Když řeč skončila, všichni mu připili.

„Oplaťte mu to,“ řekl učitel, „stál tu a pronesl na vás řeč. Měl se toho ujmout někdo starší. Navíc jsem s ním tak docela nesouhlasil. Vůbec ne.“

Johannes se díval přes stůl na Viktorii. To ona přiměla muže s diamantovými knoflíky, aby promluvil. Proč to udělala? Nejprve se obrátila na jiného, už brzy ráno na to myslela. Proč to udělala? Teď tu seděla a nic ji neprozrazovalo.

Náhle jeho oči zvlhly silným pohnutím. Měl by se jí vrhnout k nohám a poděkovat jí. Poděkovat jí. Udělá to později, po večeři.

Kamila seděla a mluvila nalevo a napravo a smála se celým obličejem. Byla spokojená. V jejích sedmnácti letech se smála s nezkaženou radostí. Opakovaně kývala na Johanna a naznačovala, že by měl vstát.

Vstal.

Mluvil krátce. Jeho hlas zněl hluboce a nadšeně. Při této slavnosti, kterou dům slavil zasnoubení těchto dvou lidí, se cítil vyzvednutý ze své nepozornosti. Chtěl by poděkovat tomu, od koho vzešel tento obdivuhodný nápad, a tomu, kdo promluvil tolika příjemnými slovy. Také nesmí zapomenout ocenit dobrou vůli, kterou mu celá společnost projevila úctu. Jediným důvodem, proč byl přítomen při této slavnostní chvíli, bylo to, že byl synem souseda v nedalekém lese.

„Ano!“ vykřikla Viktorie s planoucíma očima.

Všichni se na ní dívali. Její tváře byly červené a ňadra se jí pohybovala nahoru a dolů. Johannes se odmlčel. Nastalo trapné ticho.

„Viktorie?“ překvapeně se zeptal zámecký pán.

„Pokračujte," řekla, „je to váš jediný výstup. Mluvte dál." Náhle zavřela oči. Začala se bezmocně smát a třásla hlavou. Potom se otočila ke svému otci a řekla: „Trochu jsem to přehnala. Jen tu stojí a přehání. Ne, nebudu rušit..."

Johannes si poslechl vysvětlení a našel východisko. Jeho srdce hlasitě tlouklo. Všiml si, že zámecká paní pozorovala Viktorii se slzami v očích a s nekonečnou shovívavostí.

Ano, přeháněl. Řekl: „Slečna Viktorie měla pravdu. Byla tak laskavé a připomněla mi, že jsem nebyl jen sousedův syn, ale v dětství také kamarád zámeckých dětí."

Toto byla poslední příležitost, kterou jim dlužil. Tímto způsobem jí děkoval. Cítil se tu doma. Zámecké lesy byly kdysi jeho světem, za kterým se modrala neznámá pohádková země. V těch letech často dostával zprávy od Viktorie a Ditlefa, aby si s nimi hrál nebo šel na výlet. To byly v jeho dětství velké zážitky. Později, když o tom přemýšlel, poznal, že tyto chvíle měly velký význam pro jeho celý život. A to, co bylo právě vyřčeno, v něm zapalovalo oheň. Vzpomínky na dětství v něm plály. Byl to odlesk radosti, kterou mu zámecké děti připravily v jeho dětství. Proto také měly svůj velký podíl na tom, co vytvořil. K běžnému přání všeho dobrého snoubencům by chtěl připojit díky oběma zámeckým dětem za krásné roky v dětství, za to, co se mezi nimi odehrávalo v slunných letních dnech.

Řeč, upřímný pokus o řeč. Nebylo to vtipné, ale nebylo to zase tak špatné. Společnost pila, jedla a dál se bavila.

Ditlef suše poznamenal své matce: „Nikdy jsem nevěděl, že jsem to byl já, kdo napsal jeho básně, že ano?"

Ale zámecká paní se nesmála. Pila se svými dětmi a řekla: „Děkuji mu, děkuji mu. Docela to chápu. Jako dítě musel být tak opuštěný... Co to děláš, Viktorie?"

„Pošlu k němu služebnou, aby mu dala květ šeříku. Smím?"

„Ne," odpověděl poručík.

Po večeři se společnost rozprostřela do všech místností, do velkého altánu a dolů do zahrady. Johannes byl v přízemí. Bylo tam hodně lidí, pár kouřících pánů a statkář, který často mluvil tlumeným hlasem o financích zámeckého pána. Jeho dvůr byl zanedbaný, ploty rozbité a lesy vykácené. Říká se, že bude obtížné zaplatit pojištění domu.

„Na kolik je pojištěný?"

Statkář zmínil sumu, vysokou sumu.

Na Zámku se vlastně nikdy nešetřilo. Výdaje byly vždycky vysoké. Kolik třeba stála takováto večeře! Teď tu bude všechno prázdné včetně šperkovnice zámecké paní. Zeťovy peníze tak budou muset znovu vybudovat veškerou nádheru.

„Kolik má?"

„Ale fuj, zachází s penězi tak neopatrně."

Johannes se zvedl a šel do zahrady. Šeříky kvetly, vstříc mu proudila vůně prvosenek, narcisů, jasmínů a konvalinek. Našel si kout u zdi a posadil se na kámen. Křoví ho chránilo před celým světem. Byl vyčerpaný hnutími mysli a unavený jako otrok. Jeho rozum byl zatemněný. Uvažoval, zda by se neměl zvednout a jít domů, ale zůstal hloupě sedět. Vtom uslyšel hlasy na štěrkové cestě. Někdo přichází, rozeznává Viktoriin hlas. Zadržuje dech a čeká. Za keřem probleskla poručíkova uniforma. Snoubenci se procházejí.

„Nemyslím, že to dává nějaký smysl. Posloucháš, co říká, přemýšlíš o tom a pak najednou vykřikneš. Co to mělo znamenat?"

Zastavila a stála před ním.

„Chceš to vědět?"

„Ano."

Mlčí.

„Je mi vlastně jedno, jestli to něco znamenalo, nebo ne. Nemusíš mi to říkat."

Hlava jí poklesla.

„Nic to neznamenalo."

Šli dál. Nervózně ukázal na své nárameníky a hlasitě vyslovoval: „Měl by si dát pozor. Nebo by mu mohla oficírská ruka dát za ucho."

Vydali se k altánku.

Johannes ještě dlouho seděl na kameni. Hloupě a bolestivě. Poručík ho špatně pochopil a jeho snoubenka se zařídila po svém. Řekla to, co se sluší říci, a utišila oficírovo srdce a šla s ním dál. Špačci štěbetali ve větvích nad jejich hlavami. Dobře. Bůh jim dopřej dlouhý život... Řečnil u večeře pro ni, vytrhl si srdce. Stálo ho hodně, aby napravil, co zkazila tím bezostyšným výbuchem. Ani mu za to nepoděkovala. Pozvedla svou sklenici a pila. Na zdraví, podívejte se na mě, jak krásně piji... Někdy se podívej z boku na ženu, která pije. Ať pije z šálku, ze sklenice, z čehokoliv, ale dívej se na ni ze strany. Je afektovaná až hrůza. Ponoří vnější okraj úst do nápoje a je zoufalá, když se jí někdo při tom dívá na ruku. Vůbec nikdy se nedívej na ruku ženy. Nesnese to, kapituluje. Hned dá svou ruku k tělu, položí ji co nejlépe a co nejkrásněji, zakryje jakékoliv vrásky, nerovnost prstů a hůře tvarovaný nehet. Nakonec to nevydrží a zeptá se: Na co se to díváte?... Jednou ho políbila. Jednou, jednoho léta. Už je to tak dávno. Bůh ví, jestli to byla pravda. Jak to bylo? Neseděli na lavičce? Dlouho spolu mluvili a když šli, byli si tak blízcí, že se dotýkal její ruky. U vchodu do domu ho políbila. Miluji vás! řekla... Teď šli kolem, možná seděli v altánku. Poručík mu chce dát pohlavek. Slyšel to tak zřetelně. Nespal, ale také se ani nezvedl a nešel mu vstříc. Oficírova ruka. Dobře, bylo to jedno...

Vstal z kamene a šel k altánku. Nikdo v něm nebyl. Nahoře na verandě na hlavní budově stála Kamila a mávala na něj: „Prosím, máme kávu v salónku."

Následoval ji. V salónku seděli snoubenci. Na místě bylo také mnoho dalších. Vzal si kávu a posadil se.

Kamila si s ním povídala. Měla tak světlý obličej, dívala se na něj velkýma očima, nemohl jí odolat. Mluvil s ní, odpovídal na její otázky a smál se. Kdepak celou dobu byl? V zahradě? To přeci nebyla pravda. Hledala ho v zahradě a nenašla ho. Nebyl v zahradě.

„Byl v zahradě, Viktorie?“ zeptala se Kamila.

„Ne, neviděla jsem ho.“

Poručík na ni hořce pohlédl a aby svou snoubenku varoval, zeptal se statkáře až příliš hlasitě: „Je pravda, že jste mě chtěl pozvat na lov sluk?“

„Ano, je to pravda. Jste vítán,“ odpověděl statkář.

Poručík se dívá na Viktorii. Nic neříká a sedí jako předtím. Vůbec ho neodrazuje od lovu sluk u statkáře. Obličej se mu stále více stahuje, nervózními pohyby si hladí vousy.

Kamila dává Viktorii další otázku. Vtom se poručík prudce zvedá.

„Takže vyrazíme dnes večer, hned.“

S tím opouští místnost.

Statkář a pár dalších ho následují.

Pauza.

Náhle se otevírají dveře a poručík znovu vstupuje. Je nanejvýš naštvaný.

„Zapomněl jsi něco?“ ptá se Viktorie a vstává.

V několika skocích od dveří se ocitá u Johanna, cestou ho udeří rukou, a vrací se zpět ke dveřím.

„Dávejte si pozor, člověče, udeřil jste mě do oka,“ řekl Johannes a zasmál se.

„Mýlíte se,“ řekl poručík, „dal jsem vám pohlavek. Rozumíte? Rozumíte mi?“

Johannes vytáhl kapesník a utíral si oko.

„To jste nechtěl. Však vy víte, že bych vás mohl strčit do kapsy.“

Poručík zle otevírá dveře a odchází.

„Chtěl jsem,“ křikl nazpět, „chtěl jsem, jasné?“

Bouchl dveřmi.

Johannes se opět posadil.

Viktorie ještě stála uprostřed místnosti. Dívala se na něj a byla bledá jako mrtvola.

„Uhodil vás?“ zeptala se Kamila nanejvýš udiveně.

„Omylem. Uhodil mě do oka, jak vidíte.“

„Bože, je červené, máte v něm krev. Ne, neutírejte si to, nechte mě přinést vodu. Váš kapesník je moc drsný. Podívejte, vezmu ten svůj. Viděli jste to, přímo do oka.“

I Viktorie vytáhla svůj kapesník. Nic neříkala. Potom šla zcela pomalu ke skleněným dveřím, kde stála zády ke společnosti, a dívala se ven. Roztrhala svůj kapesník na malé kousky. O několik minut později otevřela dveře a odešla ze salónku. Tiše a mlčky.

Kapitola IX

Kamila přišla k mlýnu, veselá a vzpřímená. Byla sama. Vstoupila do malé místnosti a řekla s úsměvem: „Promiňte, že jsem nezaklepala."

Rozhlédla se.

„Tady je to tak půvabné. Půvabné! Kde je Johannes? Znám Johanna. Jak vypadá jeho oko?"

Mlynář jí nabídl židli a ona se posadila.

Johannes přišel od mlýna. Jeho oko bylo ošklivě nateklé.

„Přišla jsem sama. Měla jsem chuť sem přijít. Měl byste si své oko stále omývat studenou vodou."

„To není potřeba," řekl, „ne, Bůh vám žehnej, proč jste sem přišla? Chcete se podívat na mlýn? Děkuji, že jste přišla."

Vzal v pase svou matku.

„Toto je moje maminka."

Šli ke mlýnu. Starý mlynář smekl a cosi řekl. Kamila nic neslyšela, ale usmála se a řekla do větru: „Děkuji. Ráda se podívám na mlýn."

Bála se hukotu mlýna. Držela Johanna za ruku a hleděla na oba muže velkýma zvědavýma očima, jako by se jich chtěla na něco zeptat. Vypadala jako hluchá. Spousta kol a zařízení ve mlýně ji udivovala. Třásla ve své horlivosti Johannovou rukou a ukazovala na všechny věci. Museli mlýn zastavit a znovu spustit, aby si mohla všechno prohlédnout.

Ještě dlouhou chvíli po odchodu z mlýna mluvila Kamila hlasitě, jako by v jejích uších stále zněl hukot mlýna.

Johannes ji následoval při cestě zpět na Zámek.

„Dokážete pochopit, že se odvážil uhodit vás do oka? Pak ale taky rychle odešel. Šel se statkářem na lov. Je to strašně odporné. Viktorie celou noc nespala."

„Však může spát celý den. Kdy odjíždíte?"

„Zítra ráno. A kdy se vy vrátíte do města?"

„Na podzim. Mohl bych se s vámi odpoledne setkat?"

„Ano, určitě," zavolala, „vyprávěl jste mi o své jeskyni. Musíte mi ji ukázat."

„Přijdu a vyzvednu vás."

Když šel domů, posadil se na kámen a přemýšlel. Napadla ho teplá, šťastná myšlenka.

Odpoledne šel k Zámku, zastavil před ním a poslal zprávu Kamile. Když venku čekal, na krátký okamžik se v okně v prvním patře objevila Viktorie. Pohlédla na něj, otočila se a zmizela v pokoji.

Kamila přišla. Odvedl ji do lomu k jeskyni. Byl neobyčejně klidný a šťastný zároveň. Mladá slečna ho rozptylovala. Její lehká a světlá slova kolem něj poletovala jako požehnání. Dnes při něm stáli andělé…

„Vzpomínáte si, Kamilo, že jste mi jednou darovala dýku. Měla stříbrný jílec. Dal jsem ji do krabičky spolu s dalšími věcmi, protože jsem ji nepotřeboval.“

„Ne, nepotřeboval jste ji. A co?“

„Ztratil jsem ji.“

„Pomyslete, byla to jen nešťastná náhoda. Mohla bych vám sehnat náhradu. Zkusím to.“

Šli domů.

„A vzpomínáte si na veliký medailon, který jste mi jednou dala? Byl docela tlustý a těžký, stál na stativu. Byl ze zlata. Do medailonu jste mi napsala několik přátelských slov.“

„Ano, vzpomínám si.“

„Vloni jsem se ho na cestách vzdal.“

„Ale ne? Vy jste ho někomu daroval? Pročpak?“

„Dostal ho jeden kamarád jako upomínku na mě. Byl to Rus. Padl na kolena a děkoval mi za něj.“

„To byl tak šťastný? Bože, jsem si tak jistá, že byl ohromně šťastný, když padl na kolena. Můžete ode mě dostat jiný medailon.“

Došli na cestu mezi mlýnem a Zámkem.

Johannes se zastavil.

„Vedle tohoto keře se mi jednou něco stalo. Tak jako obvykle jsem se tu sám procházel. Bylo léto a jasné nebe. Lehl jsem si za keř a přemýšlel. Dvě osoby šly po cestě. Dáma se zastavila. Její průvodce se zeptal: Proč jste se zastavila? Ale když se mu nedostalo odpovědi, zeptal se ještě jednou: Je něco na cestě? Ne, není. Neměl byste se na mě takto dívat. Jen jsem šel a díval se na vás, odpověděl. Ano, vím že mě milujete. Ale otec to nedovolí, rozumíte? Je to nemožné. Zamumlal: Ano, je to docela nemožné. Vtom řekla: Jste tu tak široký, na ruce. Máte neobyčejně široké zápěstí. V ten okamžik ho vzala za zápěstí.“

Pauza.

„A jak to bylo dál?“ zeptala se Kamila.

„To nevím,“ odpověděl Johannes, „proč mluvila o tom zápěstí?“

„Možná bylo pěkné. Měl jistě bílou košili. Rozumím tomu. Asi ho také měla ráda.“

„Kamilo, kdybych vás měl moc rád a počkal bych pár let, jen se ptám… Jedním slovem, nejsem vás hoden. Myslíte, že byste jednou mohla být má, kdybych vás o to požádal? Za rok, za dva?“

Pauza.

Kamila náhle zčervenala a znejistěla. Její celé tělo se kroutilo. Založila ruce. Chytil ji v pase a zeptal se: „Myslíte, že jednou? Chcete?“

„Ano," odpověděla a přitiskla se k němu.

O den později ji doprovází do přístavu. Líbá její malé ruce s nevinným dětským výrazem a je plný vděčnosti a radosti.

Viktorie nepřišla.

„Proč s tebou nikdo nešel?"

Kamila vypravuje s hrůzou v očích, že celý Zámek je ve strašném smutku. Ráno přišel telegram. Zámecký pán byl bledý jako stěna, starý úředník a jeho manželka křičeli bolestí—Otto byl včera večer zastřelen na lovu.

Johannes vzal Kamilu za ruku.

„Mrtvý? Poručík?"

„Ano. Už vezou jeho tělo. Je to strašné."

Šli dál, každý ve svých myšlenkách. Teprve přístaviště, loď a posádka je probudily. Kamila mu ostýchavě podala ruku, Johannes ji políbil.

„Ano, nejsem vás hoden, Kamilo. Ne, žádným způsobem. Přinesu vám tolik dobrého, kolik jen budu moci, pokud se stanete mou."

„Budu tvá. Vždycky jsem to chtěla. Vždycky."

„Přijedu za několik dní. Za týden se uvidíme."

Byla na palubě. Mával jí, dokud ji viděl. Když se otočil a chtěl jít domů, stála za ním Viktorie. Také ona držela svůj kapesník a mávala Kamile.

„Přišla jsem trochu pozdě."

Neodpověděl. Co by měl říct? Utěšit ji v porážce, gratulovat jí, podat jí ruku? Její hlas zněl tak nezvučně. Její tvář byla poznamenaná rozrušením. Silně to prožívala.

Lidé opustili přístav.

„Vaše oko je stále ještě červené," řekla a šla. Ohlédla se za ním.

Stál.

Otočila se a šla k němu.

„Otto je mrtvý," řekla tvrdě a její oči hořely, „nic neříkáte, jste tak pyšný. Byl sto tisíckrát lepší než vy, slyšíte? Víte, jak zemřel? Byl zastřelen, celá jeho hlava se rozletěla na kousky, celá jeho malá, hloupá hlava. Byl sto tisíckrát…"

Rozplakala se a vydala se domů dlouhými zoufalými kroky.

Pozdě večer někdo klepe na dveře mlýna. Johannes otevírá a dívá se ven. Venku stojí Viktorie a mává na něj. Následuje ji. Prudce ho bere za ruku a vede ho po cestě. Její ruka je studená jako led.

„Raději si sedněte," říká Johannes, „posaďte se a odpočiňte si. Jste tak napnutá."

Posadili se.

Viktorie mumlá: „Co si o mně můžete myslet, když vás nikdy nenechám na pokoji."

„Jste velmi nešťastná,“ odpovídá, „budu vás poslouchat a uleví se vám. Viktorie, mohu vám s něčím pomoci?“

„Pro Boha živého, odpusťte mi, co jsem vám dnes řekla,“ prosila, „ano, jsem velmi nešťastná. Jsem nešťastná už mnoho let. Řekla jsem, že byl sto tisíckrát lepší než vy. To není pravda. Odpusťte mi. Je mrtvý, byl mým snoubencem. To je vše. Myslíte si, že jsem to dělala dobrovolně? Johanne, vidíte to? Toto je můj snubní prsten. Dostala jsem ho dávno. Velmi dávno. Teď ho odhazuji. Odhazuji!“

Hází prsten do lesa. Oba slyší, jak dopadl.

„Tatínek to chtěl. Tatínek je chudý, skoro žebrák. A Otto by přinesl tolik peněz. Uděláš to, řekl mi tatínek. Neudělám. Mysli na své rodiče, na Zámek, na naše starobylé jméno a na mou čest. Tak dobře, odpověděla jsem. Počkejte tři roky a udělám to. Tatínek mi poděkoval a čekal, Otto čekal, všichni čekali. Ale prsten jsem dostala hned. Uběhl dlouhý čas a viděla jsem, že mi nic nepomůže. Proč bychom měli čekat dál? Tak tedy přiveď mého muže, řekla jsem tatínkovi. Bůh ti žehnej, řekl a děkoval mi. Přijel Otto. Nepřišla jsem za ním do přístavu. Stála jsem ve svém okně a dívala se, jak přijíždí. Přiběhla jsem k mamince a padla jsem na kolena. Co tě trápí, mé dítě? Ne, já nemohu. Nemohu si ho vzít. Přichází. Stojí už dole. Raději mi sjednejte životní pojistku a půjdu se utopit do zátoky nebo k vodopádu. Bylo by to pro mě lepší. Maminka zbledla a plakala. Přišel tatínek. Podívej, Viktorie, teď musíš jít dolů a přivítat ho. Nemohu. Nemohu. Opakuji svá slova, aby se slitoval a nechal mě pojistit. Tatínek neodpovídá. Sedá si na židli, třese se a přemýšlí. Když to vidím, říkám: Přiveďte mého muže. Vezmu si ho.“

Viktorie mlčí. Chvěje se. Johannes bere i její druhou ruku a zahřívá ji.

„Děkuji, Johanne. Buďte tak hodný a pevně mě držte. Buďte tak hodný a udělejte to. Bože jak, jste teplý. Jsem vám tak vděčná. Ale musíte mi odpustit, co jsem řekla v přístavu.“

„To už je dávno zapomenuto. Mám vám přinést šálu?“

„Ne, děkuji. Nechápu, proč se třesu. Moje hlava je tak horká. Johanne, měla bych vás prosit za odpuštění tolika věcí...“

„Ne, ne, to není potřeba. Teď už jste klidnější. Seďte klidně.“

„Mluvil jste pro mě. Měl jste řeč. Nevěděla jsem o sobě od začátku do konce. Slyšela jsem jen váš hlas. Zněl jako varhany. Zoufala jsem si, mámil mě. Tatínek se mě zeptal, proč jsem vykřikla a přerušila vaši řeč. Velmi toho litoval. Maminka se na nic neptala. Rozuměla mi. Mamince jsem řekla všechno, už před mnoha lety jsem jí to řekla. A před dvěma lety jsem jí to zopakovala, když jsem se vrátila z města. Tenkrát jsem vás potkala.“

„Nemluvme o tom.“

„Ne, odpusťte mi. Slyšíte, buďte milosrdný. Co mám podle vás udělat? Teď tatínek chodí doma, chodí v kanceláři sem a tam, je to pro něj tak strašné. Zítra bude neděle. Rozhodl se, že lidé dostanou volno. To je jediné, o čem dnes rozhodl.

Má šedý obličej a mlčí, protože jeho zeť je mrtvý. Řekla jsem mamince, že půjdu k vám. Měli bychom obě dvě jet zítra s úředníkovými do města, odpověděla maminka. Jdu k Johannovi, zopakovala jsem. Tatínek nedokáže sehnat dost peněz pro všechny tři, sám tu zůstane, odpověděla a mluvila náhle o jiných věcech. Šla jsem ke dveřím. Maminka se na mě podívala. Jdu za ním, řekla jsem naposledy. Maminka přišla ke dveřím, políbila mě a řekla: Bůh vám žehnej."

Johannes upustil její ruce a řekl: „Už jste teplá."

„Tisíceré díky. Už jsem mnohem teplejší... Bůh vám žehnej, řekla maminka. Řekla jsem jí všechno. Celou dobu o tom věděla. Má drahá, koho to miluješ? Jak se můžeš ještě ptát, odpovídala jsem. Miluji Johanna. Celý život miluji jen Johanna. Miluji, miluji..."

Pohnul se.

„Už je pozdě. Nemyslíte, že o vás mají doma strach?"

„Ne. Vědí, že vás miluji. Vždyť jste to sám viděl. Toužila jsem po vás celé roky, ale nikdo to nechápal. Chodila jsem tu po cestě a přemýšlela. Teď raději půjdu hlouběji do lesa, protože tudy půjde On. Když jsem se dozvěděla, že přijedete, oblékla jsem se světle, světle žlutě. Bylo mi špatně touhou a napětím a chodila jsem bez cíle sem a tam. Jak dnes záříš! prohlásila maminka. Celou dobu jsem si pro sebe říkala: Teď přijel domů, je tu. Je nádherný a teď se vrátil domů. O den později jsem to nevydržela. Oblékla jsem se do světlých šatů a šla jsem do lomu, abych vás potkala. Vzpomínáte si? Potkala jsem vás, ale netrhala jsem květiny, jak jsem říkala. To nebylo to, proč jsem přišla. Neviděl jste mě moc rád, ale přesto vám za to setkání děkuji. To se stalo před třemi lety. Seděl jste, držel jste větvičku a bil jste s ní do ruky. Když jste odešel, vzala jsem tu větvičku, schovala ji a odnesla domů..."

„Ano, ale Viktorie," řekl chvějícím se hlasem, „už byste mi neměla nic takového říkat.

„Ne," řekla s úzkostí a vzala ho za ruku, „ne, to nesmím. Ne, to přeci sám víte." Začala nervózně hladit jeho ruku. „Ne, protože nemohu očekávat, že to chcete. A kromě toho jsem vám způsobila tolik bolesti. Myslíte, že byste mi nemohl časem odpustit?"

„Ale ano. Tím to není."

„Tak čím to je?"

Pauza.

„Jsem zasnoubený."

Kapitola X

Další den—v neděli—přišel zámecký pán osobně k mlynářovi a požádal ho, aby odpoledne přišel a odvezl Ottovo tělo k parníku. Mlynář mu nerozuměl a zíral na něj. Zámecký pán hned vysvětlil, že všichni jeho lidé dostali volno a odešli do kostela. Doma nebyl nikdo ze služebnictva.

Zámecký pán určitě celou noc nespal. Vypadal jako mrtvý a navíc byl neoholený. Ale jako obvykle si točil svou vycházkovou hůlkou a stál vzpříma. Mlynář si vzal svou nejlepší košili a vydal se na cestu. Když zapřáhl koně, sám zámecký pán se nabídl, že mu pomůže odnést mrtvolu do vozu. Všechno proběhlo tiše, až tajemně, protože nikdo nepřihlížel.

Mlynář odjel do přístavu. Za ním šel úředník s manželkou, zámecká paní a Viktorie. Šli průvodem. Zámecký pán se rozhlížel, stál na schodech a opakovaně mával. Vítr šuměl v jeho šedých vlasech.

Jakmile bylo tělo na palubě, nastoupili i ostatní. Zámecká paní opřená o zábradlí volala na mlynáře, aby pozdravoval zámeckého pána. O to samé ho požádala i Viktorie.

Loď odplula. Mlynář se na ni ještě dlouho díval. Silně foukalo, zátoka byla zvlněná. Teprve za čtvrt hodiny zmizela loď mezi ostrovy. Mlynář odjel k Zámku.

Zavedl koně do stáje, dal jim seno a chtěl jít dovnitř vyřídit pozdrav zámeckému pánovi. Dveře do kuchyně byly zavřené. Šel kolem domu a chtěl vstoupit hlavním vchodem, ale byl také zavřený. Je odpoledne a zámecký pán spí, myslel si mlynář. Ale protože byl důsledný a chtěl vyřídit, co slíbil, šel do stájí a hledal někoho, kdo by mohl vyřídit jeho pozdrav. Ale ve stájích nikdo nebyl. Hledal, kde se dalo, až přišel k domu služebných. Ani tam nikdo nebyl. Celý dvůr vymřel.

Právě chtěl odejít, když tu uviděl světlo v zámeckém sklepě. Zůstal stát. Malými zamřížovanými okny viděl zřetelně muže, který vcházel do sklepa a nesl svítilnu a červeně polstrovanou židli. Byl to zámecký pán. Byl oholený a měl oblek, jako by se chystal do společnosti. Mohl bych zaklepat na okno a vyřídit mu pozdrav od manželky, pomyslel si mlynář, ale zůstal stát.

Zámecký pán se kolem sebe rozhlédl, posvítil do všech koutů a ještě jednou se rozhlédl. Přitáhl pytel sena nebo slámy a položil ho vedle dveří. Z konve nalil cosi na pytel. Přinesl dolů bedny a slámu a také je polil tekutinou z konve. Mlynář si všiml, že se zámecký pán snažil nepotřísnit si oblek ani prsty. Vzal svítilnu, položil ji na pytel a opatrně ji obložil slámou. Posadil se na židli.

Mlynář zíral na toto představení jako spadlý z nebe. Oči měl přibité na okně sklepa a na jeho duši padlo černé tušení. Zámecký pán seděl klidně na židli a díval se na světlo svíčky, která stále odhořívala. Měl založené ruce. Mlynář vidí, jak si čistí rukávy od prachu a opět si zakládá ruce.

Mlynář hrůzou křičí.

Zámecký pán zvedá hlavu a rozhlíží se. Náhle vyskočí a dívá se z okna sklepa ven. V jeho pohledu bylo vymalováno utrpení celého světa. Jeho ústa byla podivně zkroucená. Napřahuje své ruce k oknu, hrozivě, mlčky. Pak hrozí jen jednou rukou a jde po podlaze zpět na své místo. Když si sedl na židli, svítilna se převrátila. V ten okamžik se prudce rozzářil oheň. Mlynář křičí a běží pryč. Chvíli běhá jako smyslů zbavený po dvoře, ale nemůže nikde najít pomoc. Běží k oknu do sklepa, kope do tabulky a křičí. Sklání se a drží pěstmi kovovou mříž. Trhá jí, ohýbá ji a rve ji ven.

Slyší hlas ze sklepa, hlas bez slov, sténání jako od mrtvoly z hrobu. Zděšený mlynář běží od okna, pryč ze statku cestou k domovu. Neodvážil se ohlédnout. Když se o několik minut později vrátil s Johannem na místo, byl celý starý dřevěný dům v ohnivé záři. Přišlo také pár mužů z přístavu. Ale ani oni nemohli nic dělat. Všechno bylo ztraceno.

Mlynář mlčí jako hrob.

Kapitola XI

Zeptej se někoho, co je to láska. Není nic jiného než vítr, který šumí v růžích a za chvíli je pryč. Ale někdy je také jako nezlomitelná pečeť, která trvá celý život, až do smrti. Bůh stvořil mnoho druhů lásky, které trvají nebo pomíjí.

Po cestě jdou dvě ženy a povídají si. Jedna nosí veselé modré šaty, protože její miláček se vrátil z daleké cesty. Druhá je oděná smutečně. Měla tři dcery: dvě tmavé a jednu světlou. Ta světlá zemřela. Je to už deset let, celých deset let, ale matka nosí stále smutek.

„Dnes je tak krásně," jásá matka v modrém, „teplo mě opájí, láska mě opájí, jsem plná štěstí. Mohla bych tu být na ulici zcela nahá, napřáhnout ruce ke slunci a políbit ho."

Matka v černém je zticha, neusmívá se a neodpovídá.

„Trápíš se ještě kvůli své malé holčičce?" ptá se modře oděná matka v nevinnosti svého srdce, „není to už deset let, co zemřela?"

Černá odpovídá: „Ale ano, teď by jí bylo patnáct."

Aby ji modrá utěšila, říká: „Ale tvé další dcery jsou naživu, máš přeci ještě dvě."

Černá vzlyká: „Ano, ale nesvítí. Ta, která zemřela, byla pro mě světlem."

Matky se rozcházejí a každá jde svou cestou, svou láskou...

Obě tmavé dívky mají každá svou lásku. Milují stejného muže.

Muž přichází ke starší a říká: „Chtěl bych vás požádat o radu, protože miluji vaši sestru. Včera jsem jí byl nevěrný. Přistihla mě, když jsem na chodbě líbal služku. Trochu křičela, fňukala a odešla. Co mám teď dělat? Miluji vaši sestru. Promluvte s ní proboha. Pomozte mi!"

Starší sestra zbledla, ale usmála se, jako by mu chtěla požehnat.

„Pomohu vám."

O den později přišel k mladší sestře, padl na kolena a vyznal jí svou lásku.

Prohlédla si ho odshora dolů a řekla: „Nedala bych ani desetikorunu za to, že je to pravda. Jděte k mé sestře, ta má víc." Opustila ho se vztyčeným krkem.

Ale když přišla do svého pokoje, vrhla se na zem a lomila rukama nad svou láskou.

Je zima. Na ulici je chladno. Mlha, kouř a vítr. Johannes sedí znovu ve svém starém bytě. Slyší, jak větve topolů naráží do dřevěných stěn domu. Z tohoto okna už několikrát pozdravil svítající den. Teď je slunce pryč.

Jeho práce ho celou dobu namáhala. Popsal již mnoho papírů. Zima ubíhala. Je to řada pohádek z jeho snové země. Z nekonečné, ohnivě červené noci.

Dny byly různé. Dobré se střídaly se špatnými. Okamžik, kdy se mu dařilo nejlépe, mohla zkazit jediná myšlenka, dvě oči, jedno hloupé slovo dokázalo uhasit jeho náladu. Vstal a chodil sem a tam po svém pokoji, ode zdi ke zdi. Dělal to často. Na podlaze už byla prošlapaná bílá cesta. Každým dnem byla bělejší...

Když dnes nemohu pracovat, myslet ani uklidnit se, napíši, co jsem zažil jednou v noci. Milý čtenáři, dnes mám takový strašně špatný den. Venku sněží, po ulici nechodí téměř žádní lidé, všechno je smutné a moje duše je opuštěná. Procházel jsem se po ulici. Sedím tu několik hodin a pokouším se sebrat se. Je už odpoledne, ale není to se mnou o nic lepší. Měl bych být teplý, ale jsem studený a bledý jako vyhořelý den. Milý čtenáři, v tomto stavu se pokusím vylíčit světlou a zajímavou noc. Práce mě uklidňuje. Za několik hodin budu zase spokojený...

Někdo klepe na dveře. Je to Kamila Seierová, jeho tajná, mladá snoubenka. Pokládá pero a vstává. Zdraví se a usmívají se.

„Zeptej se mě na něco z plesu," říká Kamila a sedá si na židli, „tančila jsem každý tanec. Trval až do tří hodin. Tančila jsem s Richmondem."

„Mnohokrát děkuji, že jsi přišla. Je mi tak špatně a ty jsi veselá. Víš, to mi pomůže. A co jsi měla na sobě?"

„Červené šaty, samozřejmě. Bože, nepamatuji si. Určitě jsem hodně mluvila a smála se. Bylo to tak strhující. Byla jsem v červeném, bez ramínek. Richmond je velvyslanec v Londýně."

„Aha."

„Jeho rodiče jsou Angličané, ale narodil se tady. Co se stalo s tvýma očima? Máš je celé červené. Brečel jsi?"

„Ne," odpověděl a zasmál se, „hleděl jsem dlouho do své pohádky, ve které je tolik slunce. Kamilo, jestli chceš být opravdu hodná holčička, netrhej mi prosím papíry na kousky."

„Ach Bože, zamyslela jsem se. Promiň, Johanne."

„To nevadí, byly to jen poznámky. Ale poslyš, měla jsi ve vlasech růži?"

„Ano, červenou růži. Byla téměř černá. Víš co, Johanne, mohli bychom jet na svatební cestu do Londýna. Není to tam tak strašné, jak se říká. Je to jen výmysl, že je tam stále mlha."

„Kdo to řekl?"

„Richmond. Řekl mi to dnes v noci. On to ví. Znáš Richmonda?"

„Ne, neznám ho. Jednou pro mě pronesl řeč. Měl košili s diamantovými knoflíky. To je vše, co si o něm pamatuji."

„Je tak rozkošný. Když ke mně přišel a uklonil se, řekl: Slečna mě už asi nezná... Dala jsem mu růži."

„Opravdu? Jakou růži?"

„Tu, co jsem měla ve vlasech. Tu jsem mu dala."

„Zřejmě jsi byla Richmondem velmi okouzlená."

Začervenala se a horlivě odpověděla: „Ani ne, vůbec ne. Člověk může mít rád, myslet si... Ale Johanne, co blázníš? Už nikdy nezmíním jeho jméno."

„Proboha, Kamilo, nemyslel jsem... Nesmíš si myslet... Naopak, měl bych mu poděkovat, že tě pobavil."

„To bys vlastně mohl—jestli se odvážíš. Sama za sebe mohu říct, že už nikdy neuslyšíš jeho jméno z mých úst.“

Pauza.

„Ano, to je v pořádku. Už půjdeš?“

„Nemohu zůstat déle. Jak daleko jsi se svou prací? Maminka se na to ptala. Viktorii jsem mnoho týdnů neviděla a najednou jsem ji potkala.“

„Teď?“

„Když jsem šla sem. Smála se. Bože, kam se to zatoulala. Poslyš, pojedeš někdy domů?“

„Ano,“ odpověděl a vyskočil. Jeho obličej se začervenal.

„Možná v nejbližších dnech. Nejprve něco napíši, už na to myslím dlouho, závěr ke svým pohádkám. Něco napíši, něco napíši. Představ si zemi z výšky, jako krásně a podivuhodně oblečený papež. V záhybech jeho šatu se procházejí lidé po párech. Je večer, klid, hodina lásky. Bude se jmenovat Rod. Myslím, že to bude dobré. Mám toto vidění hodně často. Pokaždé jako by mi chtěl vyskočit hrudník. Dokázal bych obejmout celou zemi. Chodí tam lidé, zvířata a ptáci a všichni mají svou hodinu lásky, Kamilo. Všichni očekávají tu vlnu nadšení. Jejich oči jsou plné ohně, prsa dýchají. Ze země stoupá krásný ruměnec. Je to nesmělý ruměnec všech nahých srdcí. Noc se barví do červena. Daleko vzadu stojí vysoké spící hory. Nic neviděly ani neslyšely. Bude se to jmenovat Rod.“

„Aha.“

„Ano. Přijedu, až to budu mít hotové. Mnohokrát ti děkuji, že jsi sem přišla. Zapomeň na to, co jsem ti řekl. Nemyslel jsem tím nic špatného.“

„Už jsem to zapomněla. Už nikdy nezmíním jeho jméno. Nikdy.“

Příští dopoledne přišla opět Kamila. Byla bledá a neobyčejně neklidná.

„Co je to s tebou?“

„S mnou? Nic,“ odpověděla spěšně, „mám tě ráda. Rozhodně si nesmíš myslet, že mi něco chybí nebo že tě nemám ráda. Ne. Poslechni si, o čem jsem přemýšlela. Nepojedeme do Londýna. Co bychom tam dělali? Neví o čem to mluvil, ten muž, je tam víc mlhy, než si myslí. Díváš se na mě. Proč to děláš? Vůbec jsem nezmínila jeho jméno. Takový mluvka. Lhal mi. Nepojedeme do Londýna.“

Dívá se na ni a je pozorný.

„Ne, do Londýna nepojedeme,“ řekl uvážlivě.

„Že ne! Nepojedeme. Napsal jsi to o Rodu? Bože, mě to tak zajímá. Už bys to měl rychle dokončit a přijet k nám, Johanne. Hodina lásky, nebylo to tak? Strhující papežův šat a červená noc. Já si tak vzpomínám, jak jsi mi to vyprávěl. V poslední době jsem tu moc nebyla. Ale teď budu chodit každý den a budu se stále ptát, jestli jsi už skončil.“

„Budu brzy hotový,“ řekl a dlouze se na ni zadíval.

„Dnes jsem si vzala tvé knihy a přinesla jsem si je do svého pokoje. Znovu si je přečtu. Ani v nejmenším mě to neunaví. Těším se na to. Poslyš, Johanne, mohl bys mě doprovodit domů? Necítím se už bezpečně. Nevím. Možná na mě někdo dole čeká. Myslím, že… Náhle propuká v pláč a koktá: Nazvala jsem ho mluvkou, ale to jsem neměla. Bolí mě, že jsem to udělala. Nelhal mi, naopak. Celou dobu byl… V úterý u nás bude někdo cizí. Ale nepřijde, protože přijdeš Ty. Slíbíš mi to? Ale stejně jsem o něm nechtěla mluvit špatně. Nevím, co si o mně myslíš…"

Odpověděl: „Už asi vím, co tím míníš."

Objala ho a přitiskla se na jeho prsa. Třásla se a byla rozrušená.

„Ale i tebe mám ráda. Nesmíš si myslet nic jiného. Nemiluji jen jeho, tak zlé to není. Když ses mě vloni zeptal, byla jsem šťastná. Ale teď přišel on. Nerozumím tomu. Je to ode mě tak hrozné, Johanne? Asi ho miluji o kousek více než tebe. Nemůžu si pomoci, přepadlo mě to. Nespala jsem spoustu nocí od té doby, kdy jsem ho poprvé viděla. Miluji ho víc a víc. Co mám dělat? Víš, ty jsi o tolik starší. Doprovodil mě sem. Stojí venku a čeká na mě. Odvede mě domů. Asi je mu zima. Pohrdáš mnou, Johanne? Ještě jsem ho nepolíbila. Můžeš mi věřit. Jen jsem mu dala svou růži. Proč neodpovídáš, Johanne? Řekni mi, co mám dělat. Už to dlouho nevydržím."

Johannes seděl tiše a poslouchal ji.

„Nemám nic, co bych na to mohl odpovědět."

„Děkuji, drahý Johanne. Je od tebe tak milé, že nezuříš," řekla a utřela si slzy, „nesmíš si myslet, že tě nemám ráda. Dobrý Bože, budu k tobě chodit ještě častěji. Udělám vše, co si budeš přát. Ale mám ho raději. Nechtěla jsem to. Není to moje vina."

Mlčky se zvedl a nasadil si klobouk.

„Půjdeme?"

Šli po schodech dolů.

Venku stál Richmond. Byl mladý, měl tmavé vlasy a hnědé oči, které hrály mládím a životem. Mráz mu zbarvil tváře do červena.

„Mrznete?" řekla Kamila a přiběhla k němu.

Její hlas se chvěl nadšením. Náhle přispěchala k Johannovi, vzala ho za ruku a řekla: „Promiň, že jsem se tě nezeptala, jestli ti není zima. Nevzal sis kabát. Mám ti pro něj zajít nahoru? Ne? Ale každopádně si zapni košili."

Zapl si košili.

Johannes podal Richmondovi ruku. Byl v podivném nepřítomném stavu, jako by se ho vůbec netýkalo, co se dělo kolem. Nejistě, polovičatě se usmál a zamumlal: „Rád vás opět potkávám."

Richmond necítil žádnou vinu ani neměl předsudky. Pozdravil a hluboce smekl klobouk. Ve tváři mu bylo vidět, že ho setkání těší.

„Nedávno jsem viděl vaši knihu v Londýně. Byla přeložena. Bylo to tak milé vidět ji tam. Vzpomínka na domov.“

Kamila stála mezi nimi. Střídavě se na ně dívala.

„Takže přijdeš v úterý, Johanne. Promiň, že myslím stále jen na sebe,“ dodala a smála se. Hned potom se milostně podívala na Richmonda a požádala ho, aby také přišel. Byl to jejich známý. Viktorie a její matka byly také pozvány. Jinak by přišlo jen deset lidí.

Náhle se Johannes zastavil a řekl: „Rád bych se zase vrátil.“

„Nezapomeň, v úterý,“ řekla Kamila.

Richmond mu upřímně stiskl ruku.

Ti dva šťastní šli dál svou cestou.

Kapitola XII

Modře oděná matka byla nanejvýš napnutá. Každým okamžikem čekala na signál ze zahrady. Cesta odtamtud nebude volná, dokud její muž neodejde z domu. Ach tento muž. Tento čtyřicetiletý muž s poškozenou lebkou. Co to bylo za ošklivou myšlenku, díky které odpoledne tak zbledl, seděl na židli a nezlomně, nesmlouvavě zíral do novin?

Neměla ani minutu klid. Bylo jedenáct hodin. Děti už dávno spaly. Muž neodcházel. Co kdyby zazněl signál? Dveře by se otevřely malým milým klíčem— dva muži by se setkali, stáli by tváří v tvář a dívali by se do očí. Neodvážila se tuto myšlenku domyslet.

Šla do nejtemnějšího koutu místnosti. Lomila rukama.

„Už je jedenáct hodin. Jestli chceš jít do klubu, je nejvyšší čas."

Najednou se zvedl. Byl ještě bledší než předtím. Šel ven z místnosti. Z domu.

Venku se zastavil a zaslechl pískání, malý signál. Na štěrku jsou slyšet kroky. Někdo strká klíč do zámku a otáčí jím. Za chvíli jsou na záclonĕ vidět dva stíny.

Už z dřívějška znal signál, klíč v zámku a dva stíny. Byli to jeho dobří známí.

Jde do klubu. Je otevřeno. V oknech se svítí. Ale dovnitř nejde. Půl hodiny chodí po ulici kolem své zahrady, nekonečnou půlhodinu. Počkám ještě čtvrt hodiny. Nakonec jde do zahrady, stoupá po schodech a zvoní u vlastních dveří.

Přichází služka a odemyká dveře. Dívá se ven.

„Paní šla už před dlouhou..."

Vtom se zastavila a podívala se, s kým mluví.

„Ano, šla před dlouhou dobou spát," odpovídá, „řekněte paní, že se její muž vrátil domů."

Služka odchází. Klepe na ložnici a přes zavřené dveře předává zprávu: „Mám vyřídit, že se pán vrátil."

„Co říkáš, že se pán vrátil? A kdo tě poslal?"

„Sám pán. Stojí dole."

Z ložnice je slyšet beznadějný nářek. Horlivý šepot. Dveře se otevírají a zavírají. Potom je ticho.

Pán vstupuje. Paní ho potkává se smrtí v srdci.

„Klub byl zavřený," říká jemně a milostivě, „poslal jsem ti zprávu, aby ses nevyděsila."

Padá na židli. Utěšený, osvobozený a zachráněný. Jejím blaženým hlasem k němu proudí její dobré srdce.

Říká na pozdrav: „Jsi tak bledý, nespletl ses?"

„Nezmrzl jsem."

„Ale nestalo se ti něco? Tvoje tvář je tak podivně zaražená."

„Ne, směji se. Takovým způsobem se teď budu smát. Chci, aby se mi tato grimasa stala vlastní."

Poslouchá krátká a chraptivá slova. Nerozumí jim, vůbec je nechápe. Co tím myslel?

Náhle ji strašnou silou objal do náručí pevného jako železo a zašeptal těsně u jejího obličeje: „Co kdybychom mu nasadili parohy... Tomu, který... Nasadili parohy."

Žena křičí a volá služku. Pouští ji s tichým suchým smíchem. Otevírá ústa dokořán a bije se do stehen.

Ráno získává ženino dobré srdce opět převahu.

„Včera večer jsi měl podivný záchvat. Už je to pryč. Ale stále jsi bledý."

„Ano," odpovídá, „v mém věku se člověk někdy s námahou nadechuje. Ale už je to pryč."

Mnich Vendt mluvil o mnoha druzích lásky. Potom vypráví ještě o jednom druhu:

Tak opojný je jeden druh lásky!

Mladý pár se právě vrátil domů, jejich dlouhá svatební cesta je u konce. Ukládají se ke spánku.

Nad jejich střechou spadla hvězda.

V létě se spolu procházeli. Jeden se od druhého nevzdaloval. Trhali žluté, červené a modré květy a navzájem si je dávali. Viděli trávu ohýbat se ve větru, slyšeli ptáky zpívat po lesích a každé slovo, které řekli, bylo pohlazením. V zimě jezdili na koních s rolničkami. Nebe bylo modré. Vysoko zářily hvězdy na nekonečné pláně.

Takto uběhlo mnoho let. Měli spolu tři děti. Jejich srdce se navzájem milovala jako v den prvního polibku.

Pak hrdý pán vážně onemocněl. Tato nemoc, která ho upoutala na lůžko, připravila těžkou zkoušku trpělivosti jeho ženy. Toho dne, kdy se uzdravil a postavil se, nepoznal sám sebe. Byl zohyzděný a bez vlasů.

Trpěl a přemýšlel.

Jednoho rána řekl: „Už mě asi nemiluješ."

Ale jeho žena se začervenala, objala ho a políbila ho tak vášnivě jako v jejich mládí.

„Ano, miluji tě. Miluji tě neustále. Nikdy nezapomenu, že sis mě vzal a se mnou jsi byl šťastný. S nikým jiným."

Šla do svého pokoje a ostříhala si všechny své krásné vlasy, aby vypadala jako její muž, kterého tak milovala.

Uběhlo znovu mnoho let. Mladý pár zestárl, jejich děti dospěly. Všechno štěstí sdíleli tak jako předtím. V létě chodili po lukách, kde se tráva vlnila ve větru. V zimě se halili do teplých kabátů a jezdili pod hvězdným nebem. Jejich srdce zůstala teplá a šťastná jako podivuhodné víno.

Pak paní náhle zchromla. Nemohla chodit po svých nohou, musela sedět na kolečkovém křesle. Sám manžel ji tlačil. Nesla to tak těžce, že byl její obličej posetý vráskami utrpení.

„Nejraději bych zemřela. Jsem chromá a odporná. Tvůj obličej je tak krásný. Už mě nemůžeš líbat tak jako dříve ani mne milovat."

Manžel ji objal červený pohnutím.

„Miluji tě víc než kdy předtím, moje milá. Miluji tě jako v první den. V ten den, kdy jsi mi dala růži. Vzpomínáš si na to? Podala jsi mi růži a podívala ses na mě svýma krásnýma očima. Růže voněla jako ty. Začervenala ses jako ona. Byl jsem opojený všemi smysly. Ale teď tě miluji ještě více. Jsi krásnější než ve svém mládí. Mé srdce ti žehná a děkuje za každý den, kdy jsi má."

Pán jde do svého pokoje a lije si kyselinu do obličeje, aby ho zničil.

„Měl jsem nehodu. Potřísnil jsem si tváře kyselinou. Mám je plné puchýřů. Teď už mě asi nemiluješ!"

„Ty můj ženichu, můj miláčku," koktá stará žena a líbá jeho ruce, „jsi krásnější než kterýkoliv muž na zemi. Tvůj hlas mi vždy zahřeje srdce. Miluji tě až k smrti."

Kapitola XIII

Johannes potkává Kamilu na ulici. Je tu spolu se svou matkou, otcem a s Richmondem. Zastavují vůz a přátelsky s ním rozmlouvají.

Kamila se chytá jeho ruky.

„Nepřišel jsi k nám. Měli jsme velký večírek. Až do konce jsme na tebe čekali, ale nepřišel jsi."

„Byl jsem zaneprázdněný."

„Promiň, že jsem u tebe dlouho nebyla," pokračovala, „zcela určitě se u tebe v nejbližších dnech zastavím. Až Richmond odjede. Měli jsme takový večírek. Viktorie onemocněla, odvezli ji domů. Slyšel jsi o tom? Brzy se k ní podívám. Darovala jsem Richmondovi skoro stejný medailon jako tobě. Poslyš, Johanne, musíš mi slíbit, že se budeš starat o svá kamna. Když píšeš, zapomínáš na všechno a je u tebe ledová zima. Měl bys občas zazvonit na služku."

„Zazvoním na služku," zopakoval.

I paní Seierová s ním mluvila. Ptala se na jeho práci, na Rod. Jak to jde? Čeká na pokračování.

Johannes odpověděl, hluboce se uklonil na pozdrav a nechal vůz odjet. Jak málo se ho to týkalo. Tento vůz, tito lidé, tento rozhovor. Přepadla ho prázdná a studená nálada. Držela se ho celou cestu domů. U jeho vchodu chodil sem a tam nějaký muž, starý známý, bývalý domácí učitel ze Zámku.

Byl oblečený do dlouhého teplého kabátu, který byl pečlivě vykartáčovaný. Měl krásný rozhodný výraz.

„Vidíte svého přítele a kolegu," řekl, „podejte mi ruku, mladý muži. Od našeho minulého setkání mě Bůh vodil po podivuhodných cestách. Jsem ženatý, mám domov, manželku. Ještě se v životě dějí zázraky. Máte nějaké poznámky k mému zevnějšku?"

Johannes se na něj překvapeně díval.

„Takže přijato. Víte, učím se s jejím synem. Má syna, kluka z prvního manželství. Samozřejmě už byla vdaná, ale ovdověla. Takže jsem se oženil s vdovou. Můžete mi namítnout, že toto mi nebylo souzeno u kolébky. Tedy oženil jsem se s vdovou. Kluka má z dřívějška. Často chodím a dívám se na zahradu, na ženu a moje myšlenky jsou někde úplně jinde. A najednou to mám a říkám si, to mi nebylo souzeno, a tak dál... Ale stejně to dělám, protože je to jasně psáno ve hvězdách. Podívejte, takto to dopadlo."

„Gratuluji!" řekl Johannes.

„Stop! Už ani slovo! Vím, co chcete říct. Řekl byste: A na tu první, věčnou lásku jste zapomněl? Přesně to byste řekl. Mohu se já vás zeptat, co se stalo s mou věčnou láskou? Nevzala si kapitána v artilerii? Navíc vám položím ještě jednu otázku: Viděl jste už někdy, že by muž dostal tu, která mu náleží? Já ne. Říká se o jednom muži, jehož modlitbu vyslyšel sám Bůh a který dostal svou první a jedinou lásku. Ale nakonec to pro něj nebylo nic pěkného. Pročpak? Odpovídám: No, protože zemřela hned potom. Hned potom, slyšíte. Ha-ha-ha. Okamžik potom. Tak je to vždycky. Samozřejmě člověk nedostane tu ženu, kterou by měl. A stane-li se to jednou z čistě prokletého práva a přijatelnosti, pak zemře hned potom. Přesně tak je to vždycky. A tak je muž odkázán na jinou lásku co nejlepšího druhu a nemusí kvůli tomu zemřít. Říkám vám, příroda to dobře zařídila, že to člověk vydrží. Jen se podívejte na mě."

„Vidím, že se máte dobře," poznamenal Johannes.

„Znamenitě, celkem. Slyš, ciť a viď. Jsem snad plný moře srdcervoucích smutků? Mám šaty, boty, dům a domov, dědice a dítě—tedy kluka. Ale co jsem chtěl říct. Co se týče mé poezie, odpovím na otázku. Ach můj mladý kolego, jsem starší než vy a možná lépe vybavený od přírody. Mám svou poezii v zásuvce. Bude vydaná po mé smrti. Takže z ní nemáte žádné potěšení, mohl byste namítnout. Zase se mýlíte. Průběžně s ní obšťastňuji svůj domov. Večer, když rozsvítím lampu, otevřu zásuvku, vytáhnu svou poezii a čtu ji pro svou ženu a kluka. Jí je čtyřicet let, jemu dvanáct. Oba jsou nadšení. Až k nám jednou přijdete, dostanete večeři a toddy. Jste zván. Kéž vás Bůh ochrání od smrti."

Podal Johannovi ruku. Náhle se ho zeptal:

„Víte o Viktorii?"

„O Viktorii? Ne, tedy až v tento okamžik..."

„Nevěděl jste, jak je nemocná, jak je stále více šedá pod očima?"

„Neviděl jsem ji od jara, kdy byla u nás doma. Je ještě nemocná?"

Domácí učitel odpověděl až komicky tvrdě a podupával si nohou: „Ano."

„Slyším o tom až teď... Vůbec jsem ji neviděl nemocnou. Nesetkal jsem se s ní. Je hodně nemocná?"

„Hodně. Pravděpodobně mrtvá. Rozumíte."

Johannes se zmateně dívá na učitele, na vchod. Neví, zda má jít dovnitř nebo zůstat venku. Znovu se dívá na muže, na jeho kabát a klobouk. Usmál se nejistě a bolestivě jako ubožák.

Starý učitel hrozivě pokračoval: „Můžete mi snad oponovat? Ani ona nedostala toho, koho měla, svého milence z dětských let, mladého, krásného poručíka. Jednoho večera šel na lov, dostal do čela ránu, která mu rozpůlila hlavu. Teď tu leží jako oběť božím záměrům. Viktorie, jeho nevěsta, onemocní, had ji sežral, vzal jí srdce jako žold. My, její přátelé, jsme to viděli. O pár dní později šla do společnosti k Seierovým, vlastně mi také řekla, že i vy jste měl přijít, ale nepřišel jste. Ve společnosti se bavila nad míru, vzpomínka na jejího milovaného v ní bouřila a naopak v ní povzbudila život. Tančí, tančí celý večer, tančí jako šílenec. Náhle padá, podlaha je pod ní červená. Lidé ji zvedají, vynášejí ven a odvážejí domů. Už dlouho nevydržela."

Učitel jde těsně k Johannovi.

„Viktorie je mrtvá."

Johannes před sebou mává rukama jako slepý.

„Mrtvá? Kdy zemřela? Aha, je mrtvá?"

„Zemřela," odpověděl učitel, „zemřela dnes dopoledne." Natáhl ruku do kapsy a nahmatal tlustý dopis.

„A svěřila mi tento dopis, abych vám ho doručil. Tu je. Po mé smrti, řekla. Teď je mrtvá. Doručil jsem vám její dopis. Moje mise je u konce."

Bez pozdravu, bez dalšího slova se učitel obrátil a pomalým krokem šel po ulici. Zmizel.

Johannes zůstal stát s dopisem v ruce. Viktorie byla mrtvá. Nahlas vyslovil její jméno kousek po kousku. Měl necitlivý, skoro tvrdý hlas. Podíval se na dopis. Poznal její písmo. Velká a malá písmena, rovné řádky. Ta, která ho napsala, byla mrtvá.

Vešel do dveří. Šel nahoru po schodech. Našel správný klíč a otevřel dveře do svého bytu. Byl tmavý a studený. Posadil se k oknu a četl Viktoriin dopis v posledních paprscích dne.

Milý Johanne, když čtete tento dopis, jsem mrtvá. Všechno je tak podivné, už se před Vámi nestydím a znovu Vám píši, protože mi už nic nestojí v cestě. Dříve, když jsem byla v plném životě, trpěla bych raději den a noc, než abych Vám napsala. Teď umírám a myslím úplně jinak. Cizí lidé mě viděli krvácet, lékař mě vyšetřil a řekl, že už mám jen část jedné plíce. Za co bych se mohla ještě stydět?

Ležím v posteli a přemýšlím o posledních slovech, která jsem Vám řekla. Bylo to jednoho večera v lese. Tenkrát jsem si nemyslela, že to budou má poslední slova, jinak bych se s Vámi rozloučila a poděkovala bych Vám. Teď už Vás neuvidím. Lituji, že jsem před Vámi nepadla na zem, abych políbila Vaše boty a zemi, po které jste chodil. Ukázala bych Vám, jak Vás nevýslovně miluji. Ležela jsem tu včera i dnes a přála si, abych nebyla tak nemocná a mohla přijet zase domů, jít do lesa a najít místo, kde jsme seděli a kde jste mě držel za ruce. Lehla bych si a hledala bych nějakou stopu Vaší přítomnosti a líbala bych vřes všude kolem. Ale nemohu se vrátit domů, dokud mi nebude lépe, jak si myslí maminka.

Drahý Johanne! Je zajímavé přemýšlet o tom, že jsem přišla na svět, milovala jsem Vás a zemřela jsem. Měl byste vidět, jak podivné je ležet tu a čekat na svůj den a hodinu. Krok po kroku se vzdaluji od života, od lidí, od rámusu vozů na ulici. Už nikdy neuvidím jaro. Tyto domy, ulice a stromy v parku tu budou dál. Dnes jsem chvíli seděla a dívala se ven z okna. Dole na rohu se setkali dva lidé. Pozdravili se, podali si ruce a smáli se tomu, co říkali. Bylo mi tak divné, že tu ležím, dívám se a umírám. Pomyslela jsem si: ti, kteří stojí tam dole, nevědí, že tu ležím a čekám na svou hodinu. Ale i kdyby to věděli, stejně by se pozdravili a povídali by si. Včera v noci jsem si už myslela, že přišla moje hodina. Moje srdce se zastavilo a slyšela jsem, jak ke mně přichází věčnost. Ale za chvilku se vše vrátilo a začala jsem opět dýchat. Byl to docela nepopsatelný pocit. Maminka si myslí, že jsem jen vzpomínala na vodopád a řeku u nás doma.

Dobrý Bože, měl byste vědět, jak jsem Vás milovala. Nikdy jsem Vám to nedokázala říct, protože jsem měla tolik překážek. Hlavně svou přirozenost. Tatínek se sám na sebe zlobil a já byla přeci jeho dcera. Ale teď, když mám zemřít a je už na všechno pozdě, píši Vám ještě jednou a říkám to znovu. Ptám se sama sebe, proč to dělám, když je Vám to všechno jedno, zvláště když zanedlouho nebudu naživu. Ale ráda bych byla s Vámi. Každopádně bych se už necítila tak opuštěná. Když toto čtete, je to podobné, jako bych viděla Vaše ramena, ruce a Vaše pohyby. Už si nejsme tak vzdálení. Nemohu Vám poslat zprávu, nemám na to právo. Maminka chtěla pro vás poslat už před dvěma dny, ale chtěla jsem Vám raději napsat. Také bych chtěla, abyste si mě pamatoval takovou, jaká jsem jednou byla, když jsem ještě nebyla nemocná. Vzpomínám si, že jste... (několik slov chybí) ...mé oči a obočí, ale ani ty už nejsou takové, jaké byly. I z tohoto důvodu si nepřeji, abyste přišel. Také nechci, abyste se na mě díval v rakvi. Jsem přibližně taková, jaká jsem bývala, ale poněkud bledší. Ležím ve žlutých šatech. Ale určitě byste trpěl, kdybyste mě viděl.

Dnes už dlouho píši tento dopis, ale stejně jsem Vám toho neřekla ani tisícinu. Je pro mě strašné umřít. Nechci umřít, v hloubi duše doufám v Boha, že mi bude o něco lépe, alespoň do jara, kdy jsou dny světlé a na stromech je listí. Kdybych se uzdravila, už nikdy bych na Vás nebyla zlá, Johanne. Tolik jsem plakala a myslela na to. Šla bych pohladit všechny dlažební kostky na ulici, poděkovala bych každému schodu a byla bych ke všem hodná. Bylo by mi jedno, kolik bolesti bych zažila, jen kdybych mohla žít. Už bych si nikdy na nic nestěžovala, usmívala bych se na toho, kdo by mě přepadl a bil mě, a děkovala bych Bohu, kdybych mohla žít. Můj život je tak nenaplněný, nikdy jsem pro nikoho nic neudělala. Tento pokažený život teď má skončit. Kdybyste věděl, jak nerada umírám, možná byste něco udělal. Udělal byste vše, co je ve Vašich silách. Ale nemůžete udělat nic. Myslím si, že kdybyste Vy a celý svět prosili a neopustili mě, daroval by mi Bůh život. Ach, byla bych tak vděčná a už nikdy bych nikomu neubližovala, ale smála bych se na každého, koho by mi osud přinesl do cesty, jen kdybych mohla žít.

Maminka tu sedí a pláče. Seděla tu celou noc a plakala kvůli mně. Pomáhá mi to, tiší to mou bolest z odchodu. Dnes jsem také přemýšlela: Co byste si asi pomyslel, kdybych k Vám na ulici přišla krásně oblečená do žlutých šatů a neřekla Vám nic bolestivého, ale dala bych Vám růži, kterou bych si dopředu koupila. Pak jsem si uvědomila, že už nikdy nebudu moci udělat to, co chci, protože už nikdy nebudu zdravá. Pláči často. Tiše ležím a bezútěšně a nekonečně pláči. Když pláči, bolí mě na prsou. Milý Johanne, milý příteli, moje jediná lásko na zemi, přijďte sem a buďte tu se mnou, až se začne stmívat. Nebudu plakat, budu se smát, jak jen dovedu. Jen z radosti, že jste přišel.

Ne, kde je má hrdost a odvaha! Nejsem teď dcera svého otce. Ale síly mě opouštějí. Trpěla jsem dlouhou dobu, Johanne, mnohem déle než těchto několik posledních dní. Když jste byl v cizině, trpěla jsem a později, když jsem na jaře přišla sem do města, trpěla jsem každý den. Nikdy předtím jsem netušila, jak dlouhé mohou být noci. Nedávno jsem Vás dvakrát viděla na ulici. Jednou jsem Vás viděla jít kolem mě a pobrukovat si, ale neviděl jste mě. Doufala jsem, že Vás uvidím u Seierových, ale nepřišel jste. Nehovořila bych s Vámi, ani bych k Vám přímo nešla, ale byla bych Vám vděčná, kdybych Vás alespoň z dálky viděla. Ale nepřišel jste. Myslela jsem, že to snad bylo kvůli mně. V jedenáct hodin jsem začala tančit, protože jsem už déle nedokázala čekat. Ano, Johanne, milovala jsem Vás, jen Vás celý svůj život. Toto píše Viktorie a Bůh jí čte přes rameno.

Musím Vám dát sbohem, už je skoro tma, už nevidím. Sbohem, Johanne, děkuji za každý den. Až poletím z tohoto světa, budu Vám děkovat a budu si říkat Vaše jméno až do konce. Žijte dobře po celý Váš život a odpusťte mi to, co jsem Vám udělala. Odpusťte mi, že se nemohu před Vámi vrhnout na zem a prosit Vás o odpuštění. Dělám to teď ve svém srdci. Žijte dobře, Johanne, sbohem navždy. Ještě jednou děkuji za každý okamžik, za každý den. Už nemohu dál.

Vaše

VIKTORIE

Rozsvítila jsem si lampu. Teď je tu mnohem více světla. Ležela jsem nečinně a zase jsem byla daleko od země. Bohudíky, nebylo to tak hrozné jako dříve, slyšela jsem dokonce trochu hudby a všechno nebylo temné. Jsem tak vděčná. Už nemám sílu dál psát. Sbohem, můj milovaný. . .